

ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ :
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ Β. ΕΛΛΑΔΑ.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ ΙΩΑΝΝΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Δρ. ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ



ΒΟΛΟΣ, 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έγινε με σκοπό να καταγραφούν οι απόψεις των ξενοδόχων για την ανάπτυξη τριών λιμνών στη Β. Ελλάδα: Βεγορίτιδας, Κερκίνης, Πολυφύτου και να προταθούν κάποιες ιδέες που θα μπορούσαν να επιφέρουν την ανάπτυξη. Η καταγραφή των απόψεων αυτών πραγματοποιήθηκε μέσω δομημένων συνεντεύξεων κατόπιν επίσκεψης στις περιοχές μελέτης.

Αφού οριστεί η έννοια του παραλίμνιου τουρισμού, μελετηθούν διάσημοι προορισμοί παραλίμνιου τουρισμού παγκοσμίως και κάποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εξετάζεται ο ελλαδικός χώρος. Κατόπιν ακολουθούν οι μελέτες περίπτωσης και οι αναλύσεις των συνεντεύξεων μέσω των οποίων διεξάγονται χρήσιμες πληροφορίες για τη δημιουργία προτάσεων ανάπτυξης.

Όπως θα διαπιστώσουμε όμως δεν αρκεί καμία πρόταση για ανάπτυξη από τη στιγμή που υπάρχουν κάποια προβλήματα στην ελληνική νοοτροπία που θέτουν περιορισμούς στην ανάπτυξη οποιουδήποτε εν δυνάμει τουριστικού προορισμού.

ABSTRACT

The present study records the opinions of people that own hotels located in lakes Vegoritida, Kerkini and Polyfutou with the ultimate purpose of creating a collection of suggestions that could be useful for the development of these 3 lake regions in northern Greece. In order to gather these opinions and suggestions, interviews with hotel owners were arranged and visits took place to complete that part of the study.

The case of the lake tourism industry in Greece is being discussed, after the definition of *lake tourism* is being presented and explained through the analysis of other case studies of lake tourism destinations worldwide along with the comparison of some other alternative forms of tourism.

The next part is the hotel owner interviews - valuable outcomes are being concluded and suggestions are being made for the development of the mentioned lake regions. The main conclusion of the study is that the current mentality that dominates the tourism Greek industry is the biggest constraint when it comes to the development of these lakes.

Περιεχόμενα

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	6
2.1. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	6
2.2. ΟΙ ΛΙΜΝΕΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΣ ..	9
2.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	11
2.3.1. LAKE DISTRICT, ΑΓΓΛΙΑ	11
2.3.2. ΛΙΜΝΗ CONSTANCE – ΕΛΒΕΤΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΑΥΣΤΡΙΑ	13
2.3.3. ΛΙΜΝΗ SAVONLINNA – ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	15
2.3.4. LOCH LOMOND ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ TROSSACHS- ΣΚΩΤΙΑ	16
2.4. MARKETING ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	18
3.ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	21
3.1. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ/ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	22
3.2. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ/ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	23
3.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΣΠΟΡ	23
3.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ	24
3.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΥΕΞΙΑΣ.....	24
4. ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	26
4.1. ΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ	26
4.2. ΟΙ ΛΙΜΝΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ	27
4.3. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	28
4.3.1. ΛΙΜΝΗ ΠΛΑΣΤΗΡΑ	29
4.3.2. ΛΙΜΝΕΣ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ	31
5. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	33
5.1. ΛΙΜΝΗ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ.....	33
5.2. ΛΙΜΝΗ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ	37
5.3. ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ	41
6. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	46
7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	49
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	52
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	58

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε πολλές περιοχές του κόσμου οι λίμνες αποτελούν πόλο έλξης τουρισμού, τόσο ως χώροι για δραστηριότητες αναψυχής όσο και ως αξιοθέατα. Οι λίμνες χρησιμοποιούνται επίσης από πολλές χώρες και προορισμούς σε εκστρατείες προώθησης του τουρισμού, είτε πρόκειται για την ίδια την εικόνα του προορισμού είτε ως ένα ελκυστικό σκηνικό που αναφέρεται σε δραστηριότητες αναψυχής (Härkönen 2003).

Παρόλο που οι λίμνες αποτελούν εδώ και καιρό πόλο αναψυχής και προσέλκυσης τουρισμού, μόνο πρόσφατα έχουν διεξαχθεί έρευνες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Παρά την σημαντικότητα των λιμνών και του γλυκού νερού, οι έρευνες που αναφέρονται σε ωκεανούς είναι πολύ περισσότερες. Η περιβαλλοντική σημασία των λιμνών είναι μεγάλη, αλλά υποεκπροσωπούνται ως οικοσυστήματα στο παγκόσμιο σύστημα εθνικών πάρκων και αποθεμάτων (Vreugdenhil κ.α., 2003).

Το πρώτο διεθνές ακαδημαϊκό συνέδριο στον τουρισμό λιμνών πραγματοποιήθηκε το 2003 στη λίμνη Σαβονλίνα της Φινλανδίας, ενώ το δεύτερο το 2005 στην Κίνα.

Όπως συμβαίνει με πολλές μορφές τουρισμού, η οικονομική και τουριστική σημασία των λιμνών είναι δύσκολο να καθοριστεί. Εν μέρει, πρόκειται για ένα ζήτημα ορισμού, δεδομένου ότι ο τουρισμός σε λίμνες είναι ένας τουρισμός που συμβαίνει όχι μόνο στη λίμνη, αλλά και στη γύρω περιοχή. Ο παραλίμνιος τουρισμός επομένως περιλαμβάνει τη λίμνη, τις ακτές, τις δραστηριότητες γύρω από αυτή καθώς και τις εγκαταστάσεις και υποδομές της γύρω περιοχής που υποστηρίζουν το ρόλο της λίμνης ως πόλος έλξης τουριστών. Λόγω της δυσκολίας στον ορισμό, δεν υπάρχουν επίσης ξεχωριστά στατιστικά στοιχεία που να αναφέρουν μόνο τον αριθμό των επισκεπτών που επισκέπτονται τις λίμνες για λόγους αναψυχής και τουρισμού. Η κατάσταση αυτή σημαίνει επίσης ότι δεν υπάρχει αναλυτική ανάλυση της οικονομικής σημασίας του παραλίμνιου τουρισμού, παρόλο που έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για συγκεκριμένους τύπους ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων σε παραλίμνιες περιοχές (Fadali & Shaw 1998).

Υπάρχουν πολλοί προορισμοί σε όλο τον κόσμο που βασίζονται στον παραλίμνιο τουρισμό, στους οποίους η επισκεψιμότητα ξεπερνά τα εκατομμύρια. Παραδείγματα τέτοιων προορισμών είναι οι λίμνες της Αγγλίας (Leslie 2002), της Φινλανδίας, τα της

Ουγγαρίας, της Σκωτίας, της Ελβετίας, της Βόρειας Ιταλίας, της Νέας Ζηλανδίας, του Δυτικού Καναδά καθώς και οι Μεγάλες Λίμνες της Βόρειας Αμερικής.

Ο παραλίμνιος τουρισμός είναι μια μορφή παράκτιου τουρισμού που αναπτύσσεται σε χώρες που υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη.

Στη χώρα μας τα τελευταία τριάντα χρόνια ο τουρισμός έχει ταυτιστεί με το πρότυπο του μαζικού θαλάσσιου τουρισμού κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

Καθώς όλο το βάρος της οικονομικής ανάπτυξης «πέφτει» στις μεγαλουπόλεις και στο θαλάσσιο και παραθαλάσσιο χώρο, τίθεται λοιπόν το θέμα της αξιοποίησης του ορεινών περιοχών και της υπαίθρου αλλά και της επένδυσης σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού μέσα στις οποίες περιλαμβάνεται και ο παραλίμνιος τουρισμός.

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετές λίμνες φυσικές και τεχνητές τόσο στο νότιο όσο και στο βόρειο τμήμα της χώρας. Μερικά παραδείγματα όπως η λίμνη Παμβώτιδα (Ιωαννίνων), και η λίμνη της Καστοριάς αποτελούν λίμνες που βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό και προσελκύουν τουρισμό ενισχύοντας έτσι την οικονομία των πόλεων αυτών. Η συγκεκριμένη εργασία μελετά λίμνες που βρίσκονται εκτός αστικού ιστού.

Η χώρα μας διαθέτει πληθώρα λιμνών εκτός αστικού ιστού όπως είναι οι Πρέσπες και η Λίμνη Πλαστήρα που αποτελούν υδροτόπους διεθνούς σημασίας. Στη συγκεκριμένη εργασία μελετάμε τις περιπτώσεις των λιμνών Βεγορίτιδας, Κερκίνης και Πολυφύτου οι οποίες βρίσκονται στη Βόρεια Ελλάδα και είναι εκτός αστικού ιστού. Αποτελούν προορισμούς με δυνατότητες ανάπτυξης παραλίμνιων δραστηριοτήτων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Χαρακτηρίζονται από έντονη βιοποικιλότητα και φυσικό κάλος. Υπάρχουν όμως κάποιοι περιορισμοί που όπως θα δούμε παρακάτω που περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη τους. Οι περιορισμοί αυτοί οφείλονται σε διάφορους παράγοντες και δυστυχώς τέτοιοι περιορισμοί συναντώνται σε πολλές περιοχές της χώρας μας και σχετίζονται κυρίως με την ελληνική νοοτροπία και τη γραφειοκρατία.

2. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αντίκτυπος του τουρισμού στο περιβάλλον της λίμνης είναι συνάρτηση του είδους των δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται τα άτομα με το ίδιο το φυσικό περιβάλλον της λίμνης. Παρά το γεγονός ότι ο τουρισμός σε λίμνες θεωρείται συχνά αγροτική δραστηριότητα πρέπει να τονιστεί ότι σε ορισμένες χώρες, οι αστικές λίμνες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνητών λιμνών και των δεξαμενών, αποτελούν εξαιρετικά σημαντικό πόλο αναψυχής και τουρισμού. Σύμφωνα με τους Hickley κ.α. (2004) η αλιεία γλυκών υδάτων αποτέλεσε ψυχαγωγική δραστηριότητα στη Βρετανία.

Ενώ ο τουρισμός με λίμνες έχει ιστορία πλέον σχεδόν 200 ετών, μόνο τα τελευταία χρόνια η τουριστική πίεση στις λίμνες έχει αρχίσει να προκαλεί μεγάλη ανησυχία (Puczkó & Rátz 2000) λόγω της επιρροής στην ποιότητα της λίμνης από μεταβολές στη χρήση γης, αυξανόμενη αστικοποίηση, κακή υποδομή αποχέτευσης και άλλες πηγές ρύπανσης.

Οι λίμνες ως τουριστικοί προορισμοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στις αλλαγές λόγω αναψυχής και τουρισμού, καθώς αντιπροσωπεύουν εύθραυστα οικοσυστήματα. Ωστόσο, οι εξωτερικές απειλές θέτουν σε κίνδυνο την ακεραιότητα των λιμνών και συνεπώς την προσέλκυση του τουρισμού. Από την άποψη αυτών των εξωτερικών απειλών, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον έχει εντοπίσει έξι βασικά περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι λίμνες (Jorgensen & Matsui 1997): μείωση των επιπέδων των υδάτων εξαιτίας της υπερβολικής χρήσης τους, κατακρήμνιση λόγω αυξημένης απορροής, όξυνση του νερού που προκαλείται από την κατακρήμνιση, μόλυνση του νερού από τοξικούς ρύπους, ευτροφισμός λόγω της εισροής θρεπτικών συστατικών στο νερό και κατάρρευση των υδρόβιων οικοσυστημάτων.

Όταν οι διαδικασίες αυτές φτάσουν σε προχωρημένο στάδιο, είναι μη αναστρέψιμες, που σημαίνει ότι πρέπει να εντοπιστούν και να διαχειριστούν σε πρώιμο στάδιο. Επίσης, οι λίμνες, σε αντίθεση με τη θάλασσα, δεν έχουν φυσικό μηχανισμό καθαρισμού και είναι πιο ευάλωτες στη ρύπανση των υδάτων από τον τουρισμό και από άλλες χρήσεις (Boniface & Cooper 2001). Όσον αφορά τις επιπτώσεις του τουρισμού και της αναψυχής, οι επιπτώσεις ποικίλλουν ανάλογα με τα φυσικά χαρακτηριστικά της

λίμνης όπως τοποθεσία, τύπος και μέγεθος της λίμνης καθώς και τις τουριστικές μεταβλητές.

Οι αλλαγές στη λεκάνη απορροής, για παράδειγμα λόγω της αποψίλωσης (Haigh κ.α., 2004) ή λόγω αυξημένης καθίζησης επηρεάζουν την ποιότητα της λίμνης. Όταν συμβαίνουν αυτές οι διαδικασίες, οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό επηρεάζονται αλλά και συμβάλλουν στην περιβαλλοντική μεταβολή της λίμνης. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των λιμνών του νησιού Fraser, Queensland της Αυστραλίας, μια μελέτη των Hadwen & Arthington (2003) έδειξε ότι οι λίμνες ήταν οι προτιμώμενοι χώροι κολύμβησης για το 70% των ερωτηθέντων (n = 154) ωστόσο υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία ότι οι άναρχες τουριστικές δραστηριότητες ενδέχεται να απειλήσουν τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των λιμνών.

Οι τουριστικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το νερό όπως η ρύπανση από τα σκάφη, η ναυσιπλοΐα και το ψάρεμα, μπορούν να επηρεάσουν το περιβάλλον προκαλώντας επιπτώσεις στους κατοίκους της περιοχής, στην ποιότητα των υδάτων και τη βλάστηση στην άκρη της λίμνης.

Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι όλες οι επιπτώσεις της λίμνης από τον τουρισμό και την αναψυχή είναι αρνητικές για τα είδη. Παραδείγματος χάριν, όσον αφορά τα πτηνά της Νέας Ζηλανδίας (*Poliocephalus rufirostris*) διαπιστώθηκε ότι οι ανθρώπινες κατασκευές (προβλήτες και σπίτια) και οι δραστηριότητες αναψυχής (βαρκάδα) δεν επηρεάζουν σημαντικά τον αριθμό και τη διανομή των ζευγαριών ή των φωλιών στους κόλπους των λιμνών Rotoiti, Tarawera και Okareka. Συγκεκριμένα, οι ανθρώπινες υποδομές μπορούν να παρέχουν προστατευμένα περιβάλλοντα για δημιουργία φωλιάς ή να λειτουργήσουν ως καταφύγια των νεοσσών από αρπακτικά ζώα και άλλα είδη πτηνών.

Αναμφισβήτητα, στη μεγάλη πλειοψηφία των προορισμών παραλίμνιου τουρισμού, ο μεγαλύτερος αντίκτυπος στο περιβάλλον της λίμνης προέρχεται από μη τουριστικές πηγές (Karakoc κ.α., 2003). Για παράδειγμα, η λίμνη Kinneret, στο βόρειο τμήμα του Ισραήλ, είναι το μοναδικό σώμα γλυκού νερού στη χώρα και είναι σημαντική για αναψυχή, τουρισμό, εμπορική βιομηχανία καθώς και για παροχή νερού σε άλλα μέρη της χώρας. Κατά συνέπεια, η διατήρηση της υψηλής ποιότητας της λίμνης είναι εξαιρετικά σημαντική. Το μεγαλύτερο μέρος (περίπου 90%) της ετήσιας απορροής του νερού εισέρχεται στη λίμνη Kinneret από το βορρά μέσω του ποταμού Ιορδάνη κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο ποταμός μεταφέρει στη λίμνη ιζήματα, τοξικά αγροτικά χημικά και οργανισμούς,

συμπεριλαμβανομένων των παθογόνων βακτηριδίων, και ως εκ τούτου δυνητικά βλάπτουν την ποιότητα και το περιβάλλον της λίμνης (Wynne κ.α., 2004).

Η ρύπανση μπορεί επίσης να παρατηρηθεί σε ορισμένες λίμνες για σημαντικό χρονικό διάστημα. Για παράδειγμα, η λίμνη Mälaren είναι η περιοχή παροχής ύδατος και αναψυχής για περισσότερα από ένα εκατομμύριο άτομα στην κεντρική Σουηδία και αποτελεί αντικείμενο σημαντικής περιβαλλοντικής ανησυχίας λόγω ρύπανσης από βαρέα μέταλλα. Ωστόσο, η αιτία της ρύπανσης ήταν ο 19ος αιώνας και η παλαιότερη εκτεταμένη παραγωγή και επεξεργασία μετάλλων στη λεκάνη απορροής, ενώ η λίμνη παρουσιάζει σημαντική βελτίωση όσον αφορά τη ρύπανση από μόλυβδο, μετά το κλείσιμο της μεταλλευτικής βιομηχανίας (Renberg κ.α, 2001). Όσον αφορά τα ζητήματα ρύπανσης στα συστήματα λίμνης, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι, κατά πάσα πιθανότητα, η περισσότερη ρύπανση δεν οφείλεται σε δραστηριότητες στο ίδιο το νερό αλλά σε εκείνες που βρίσκονται στη λεκάνη απορροής της λίμνης, είτε βρίσκονται στην ακτή της λίμνης είτε στις πηγές των ποταμών που καταλήγουν στη λίμνη (Lee κ.α., 2002). Μια τέτοια κατάσταση υπογραμμίζει την αναγκαιότητα υιοθέτησης μιας συνολικής προσέγγισης για τη διασφάλιση της διατήρησης της ποιότητας των υδάτων στις λίμνες και, ιδανικά, για ευρύτερες πρακτικές διαχείρισης και ανάπτυξης (Guo κ.α., 2001).

Προφανώς, η τουριστική βιομηχανία είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στη διαχείριση της λίμνης. Ωστόσο, κατά καιρούς, τα τουριστικά και ψυχαγωγικά συμφέροντα είναι σε αντίθεση με αυτά των υπόλοιπων χρηστών. Πράγματι, ορισμένες φορές οι τοπικές κοινότητες μπορεί να αισθάνονται ότι οι τουρίστες επηρεάζουν τη δική τους ποιότητα χρήσης ή ότι διαφορετικές ομάδες αναψυχής όπως οι χρήστες κινητών σκαφών ή καγιάκ μπορεί να έρθουν σε αντιπαράθεση μαζί τους. Όλο και περισσότερο, το ενδεχόμενο συγκρούσεων με τους λιγιστούς υδάτινους πόρους και η ανάγκη διατήρησης της ποιότητας των υδάτων σε όλη τη λεκάνη απορροής σημαίνει ότι αναζητούνται συνεργατικές στρατηγικές και κρίνονται απαραίτητες ως μέρος της διαχείρισης των υδάτων (π.χ., Hartig κ.α., 1998).

Η εμπλοκή των πολιτών στη διαχείριση των λιμνών παρατηρείται στο αυστραλιανό πλαίσιο μέσω της ολοκληρωμένης διαχείρισης των λεκανών απορροής, στο Wisconsin με την εταιρική σχέση Wisconsin Lakes και στις Μεγάλες Λίμνες με τη συμμαχία των Great Lakes United με τις ομάδες των πολιτών. Τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής της κοινότητας είναι σαφή. Οι ειδικοί σε θέματα φυσικών πόρων εκπαιδεύουν τους πολίτες με ορθές πρακτικές διαχείρισης, ενώ ο ρόλος της συμμετοχής των πολιτών διευρύνει το

πλαίσιο και το εύρος της διαχείρισης της λίμνης. Φυσικά, ορισμένες ομάδες πολιτών έχουν ισχυρά συμφέροντα, αλλά οι δημόσιοι οργανισμοί μπορούν να εξισορροπήσουν αυτές τις ομάδες όπως για παράδειγμα, στο Wisconsin, οι φόροι που καταβάλλονται για καύσιμα από τους χρήστες των λιμνών χρησιμοποιούνταν για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων διαχείρισης της λίμνης και όχι συντήρησης του οδικού δικτύου (Klessig 2001). Όλο και περισσότερο, αυτές οι ομάδες πολιτών μπορούν να έχουν την κρατική στήριξη μέσω χρηματοδότησης και πρόσβαση σε πληροφορίες. Συγκεκριμένα οι Winconsin Lake Partnership και οι Great Lakes United αποτελούν οργανώσεις που στοχεύουν στην προστασία των λιμνών για τις επόμενες γενιές, εξασφαλίζουν καθαρό νερό στους πολίτες και προστατεύουν την άγρια ζωή στο παραλίμνιο περιβάλλον.

2.2. ΟΙ ΛΙΜΝΕΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΣ

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι λίμνες έχουν μια ανομοιογενή κατανομή, κυριαρχώντας σε ορεινές περιοχές, με εξαίρεση τον Καναδά να διεκδικεί περίπου τις μισές από τις λίμνες του κόσμου. Η ποιότητα των υδάτων των λιμνών είναι ζωτικής σημασίας για την ελκυστικότητα των τουριστικών πόρων, με πολλές λίμνες στον κόσμο να έχουν ως βασικό στοιχείο το αλμυρό και όχι το γλυκό νερό (όπως η Κασπία και οι Νεκρές Θάλασσες). Το τοπίο και η μορφή των λιμνών είναι επίσης σημαντικές πτυχές της ελκυστικότητάς τους και μπορεί να είναι παγετώδεις λίμνες, λίμνες καλντέρας, υπόγειες λίμνες, λίμνες λοφώδους κοιλάδας, τεχνητές λίμνες και δεξαμενές.

Εκτός από τα φυσικά χαρακτηριστικά, οι λίμνες είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη της ανθρώπινης ζωής και έχουν κοινωνική σημασία που χρονολογείται από χιλιάδες χρόνια γεγονός που αποδυνκνείται σε αρχαιολογικούς οικισμούς παραλίμνιων περιοχών που έχουν βρεθεί κατά καιρούς σε διάφορα μέρη της γης.

Οι λίμνες λοιπόν αποτελούν σημαντικά χαρακτηριστικά τοπίου, η μεγαλύτερη από τις λίμνες της Γης η λίμνη Baikal, για παράδειγμα, ή η λίμνη Βικτώρια μπορούν να γίνουν ορατές από το διάστημα (Jorgensen & Matsui 1997). Παρά τη σημασία τους, οι λίμνες είναι σχετικά παροδικά τοπικά χαρακτηριστικά, τελικά εξαφανίζονται λόγω της κλιματικής αλλαγής, του ευτροφισμού ή της διάβρωσης, η ζωή τους μπορεί να μετρηθεί σε χιλιάδες χρόνια παρά σε εκατομμύρια.

Ωστόσο, ενώ οι λίμνες παραδοσιακά χρησιμοποιούνται για τη στήριξη της ανθρώπινης ζωής, θεωρούνται όλο και περισσότερο χώροι αναψυχής και τουρισμού, προσελκύοντας

την επίσκεψη μέσω των χαρακτηριστικών του τοπίου, της χλωρίδας και της πανίδας και των πολιτιστικών αξιοθέατων. Αποτελούν το στοιχείο έλξης τουρισμού καθώς η ίδια η λίμνη αποτελεί τον πυρήνα που δημιουργεί τον λόγο επίσκεψης στην περιοχή. Οι λίμνες αντιπροσωπεύουν τουριστικά αξιοθέατα που βασίζονται σε φυσικούς πόρους που απαιτούν υψηλά επίπεδα διαχείρισης και συντονισμού μεταξύ των χρηστών.

Όσον αφορά τη διαχείριση τους ως τουριστικών προορισμών οι Μεγάλες Λίμνες της Βόρειας Αμερικής είναι ένα καλό παράδειγμα ολιστικής διαχείρισης ενός οικοσυστήματος λίμνης. Οι Μεγάλες Λίμνες αποτελούν σημαντικό μέρος της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Βόρειας Αμερικής και αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο οικοσύστημα γλυκού νερού στη γη. Χρησιμοποιούνται για ύδρευση, μεταφορά, παραγωγή ενέργειας, αναψυχή και άλλες χρήσεις. Η λεκάνη των Μεγάλων Λιμνών φιλοξενεί περίπου το ένα δέκατο του πληθυσμού των ΗΠΑ και περίπου το 50% του πληθυσμού του Καναδά.

Το οικοσύστημα των Μεγάλων Λιμνών διοικείται από το Εθνικό Πρόγραμμα Οργάνωσης των Μεγάλων Λιμνών, το οποίο επιβλέπει και βοηθά όλους τους ενδιαφερόμενους να υιοθετήσουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση οικοσυστήματος για την προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της ακεραιότητας των Μεγάλων Λιμνών. Κάθε λίμνη έχει το δικό της σχέδιο που συνδέεται με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης. Το 2002, οι ΗΠΑ ανέπτυξαν τη στρατηγική των Μεγάλων Λιμνών, η οποία σχεδιάστηκε για να αποκαταστήσει το οικοσύστημα και την αισθητική του σε μια περιοχή όπου θα είναι ασφαλής για κολύμπι. Η στρατηγική επικεντρώνεται σε περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν πολλά λιμάνια και λεκάνες απορροής και καθορίζει κοινούς στόχους στο σύνολο του οικοσυστήματος και των ενδιαφερομένων. Το όραμα της στρατηγικής είναι η λεκάνη των Μεγάλων Λιμνών να είναι ένα υγιές περιβάλλον για την άγρια φύση και τους ανθρώπους, όλες οι παραλίες των Μεγάλων Λιμνών είναι ανοιχτές για κολύμπι και να είναι ασφαλείς πηγές φαγητού και πόσιμου νερού.

Συμπερασματικά, οι λίμνες αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς και απαιτούν προσεκτική διαχείριση όχι μόνο για να διατηρήσουν τη φυσική τους ακεραιότητα αλλά και για να εξασφαλίσουν την ποιότητα της εμπειρίας στον επισκέπτη. Η αναψυχή και ο τουρισμός είναι σχετικά πρόσφατες έννοιες στη χρήση των λιμνών και των δεξαμενών, αλλά έχουν επωφεληθεί από την αυξημένη πολυπλοκότητα της ολοκληρωμένης διαχείρισης της λίμνης. Δεδομένου ότι ο τουρισμός και η αναψυχή έχουν γίνει αποδεκτές έννοιες στη χρήση των λιμνών, ο σχεδιασμός και η διαχείριση

τους έχουν βελτιωθεί και ο δυνητικός αντίκτυπος της επίσκεψης στο περιβάλλον της λίμνης είναι πλέον κατανοητός. Παρόλα αυτά, πολλές από τις απειλές για τις λίμνες ως τουριστικούς προορισμούς προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον του ίδιου του τουριστικού συστήματος. Αυτές οι απειλές περιλαμβάνουν την αλλαγή του κλίματος, τη μείωση της ποιότητας των υδάτων λόγω της ρύπανσης και λόγω των μεταβαλλόμενων γεωργικών πρακτικών.

2.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.3.1. LAKE DISTRICT, ΑΓΓΛΙΑ

Η Lake District ενέπνευσε πολλούς ποιητές και έγινε ευρέως γνωστή από τα ποιήματά τους, γνωστότερος από αυτούς είναι ο William Wordsworth που το 1810 εξέδωσε το "Guide to the Lakes" (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Πρόκειται για την περιοχή των λιμνών που βρίσκεται στη βορειοδυτική Αγγλία, στην περιφερειακή ενότητα Cumbria. Περιλαμβάνει λιμναίους υγροτόπους με ιδιαίτερη μορφολογία, λόγω των ορεινών όγκων που την απαρτίζουν. Διαθέτει έκταση 2292 τετ. χλμ., το μέγιστο πλάτος της φτάνει από δύση προς ανατολή τα 53χλμ και από βορρά προς νότο τα 64χλμ. (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>). Τα βουνά της είναι ψηλά με κορυφές που αγγίζουν τα 1000 μέτρα.

Από τις λίμνες που ανήκουν στη Lake District μόνο μία χαρακτηρίζεται ως λίμνη, καθώς οι υπόλοιπες ονομάζονται "meres" ή "waters". Μεγαλύτερη σε έκταση είναι η λίμνη Windermere και βαθύτερη η Wastwater Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού του 1991, εντός του εθνικού πάρκου κατοικούν 42.239 άτομα. Ο συνολικός αριθμός των κτιρίων που προορίζονται για διαμονή είναι 22.930, εκ των οποίων το 15% είναι εξοχικές κατοικίες. Οι οικισμοί της περιοχής είναι μικροί όσον αφορά τον πληθυσμό τους και μόνο δύο από αυτούς έχουν πληθυσμό που ξεπερνά τους 3.000 κατοίκους (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Το Εθνικό Πάρκο της Lake District δημιουργήθηκε και κατοχυρώθηκε θεσμικά το 1951 και αποτελεί το μεγαλύτερο Πάρκο της Αγγλίας και το δεύτερο μεγαλύτερο του Ηνωμένου Βασιλείου.

Το Πάρκο βρίσκεται υπό τη διαχείριση της Τοπικής Αρχής “Lake District National Park Authority” η οποία βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με τους ιδιοκτήτες γης, τις επιχειρήσεις, τα τοπικά συμβούλια της περιοχής του πάρκου, αλλά και με τους οργανισμούς προστασίας που δραστηριοποιούνται εκεί. Κύριος στόχος της είναι η διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ των τουριστών, της τοπικής κοινωνίας και του φυσικού περιβάλλοντος. Ο οργανισμός “Cumbria Tourism” έχει αναλάβει την προώθηση της περιφέρειας Cumbria ως τουριστικό προορισμό μέσα από διαδικασίες μάρκετινγκ και βελτίωσης του συστήματος παροχής υπηρεσιών και υποδομών τουρισμού (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Η περιοχή έχει υποστεί αρκετές αλλοιώσεις λόγω του όγκου των τουριστών που την επισκέπτονται. Στο πλαίσιο της εξεύρεσης μιας λύσης για το πρόβλημα αυτό δημιουργήθηκε ένα site με τον τίτλο Nurture Lakeland, το οποίο μέσα από συζητήσεις με τους επισκέπτες και τις τουριστικές επιχειρήσεις προσπαθεί να βρει βιώσιμες λύσεις και να ευαισθητοποιήσει την περιβαλλοντική συνείδηση του κόσμου (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Η τουριστική κίνηση στη Lake District έχει τις ρίζες της στον 18ο αιώνα όπου ξεκίνησε ως επακόλουθο της δημοσίευσης ενός βιβλίου με τίτλο “A Guide to the Lakes” και της ταυτόχρονης δημιουργίας ρεύματος για διαφυγή από την πόλη και επαφή με τη φύση. Οι επισκέπτες που επέλεξαν την περιοχή επηρεάστηκαν επίσης από τους τότε ποιητές που δημοσίευαν ποιήματα εμπνευσμένα από την ομορφιά της περιοχής. Η δημοσίευση το 1810 από τον William Wordsworth, ενός νέου «οδηγού για τις λίμνες», προκάλεσε νέα κύματα επισκεπτών. Επίσης, λόγω πολιτικών προβλημάτων που επικρατούσαν στην Ευρώπη τη εποχή εκείνη, πολλά άτομα ανώτερων κοινωνικών τάξεων επέλεξαν πλέον να πραγματοποιούν τα ταξίδια τους εντός της χώρας. Επιπλέον, το γεγονός ότι η ποιότητα ζωής των εργατικών στρωμάτων βελτιωνόταν και ο ελεύθερος χρόνος τους αυξάνονταν, διεύρυνε το πλήθος των τουριστών. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε και η δημιουργία της σιδηροδρομικής γραμμής το 1847 καθώς και η βελτίωση του οδικού δικτύου κατά τη δεκαετία του 1960 (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Σήμερα δέχεται 15,8 εκατομμύρια τουρίστες ετησίως (στοιχεία του 2009) και το 89% από αυτούς προσεγγίζουν την περιοχή με ιδιωτικά μέσα μεταφοράς (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>). Σημαντικά για την προσέλκυση μεγάλης μερίδας των τουριστών κρίνονται κάποια πολιτιστικά δρώμενα όπως τα διάφορα φεστιβάλ, η θεματολογία των οποίων περιλαμβάνει κινηματογράφο,

λογοτεχνία, μουσική και τέχνες, καθώς και καλοκαιρινές θεατρικές παραστάσεις στο Century Theatre και στο Keswick.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2009 (<https://www.cumbriatourism.org/>) οι τουρίστες της περιοχής ξόδεψαν 925.7 εκατομμύρια λίρες Αγγλίας. Παράλληλα, ο τομέας του τουρισμού παρέχει θέσεις εργασίας που αγγίζουν τις 11.575 (<https://www.cumbriatourism.org/>). Σημαντικό το γεγονός ότι παρέχεται ελεύθερη πρόσβαση σε όλους και ειδική ξενάγηση για άτομα με κινητικά προβλήματα μέσω μονοπατιών κατάλληλων για αμαξίδια.

Στην περιοχή παρέχονται δραστηριότητες όπως πεζοπορία, αναρρίχηση, αθλήματα σχετικά με το υδάτινο στοιχείο και ποδηλασία βουνού. Επισημαίνεται ότι η περιοχή είναι πρωτοπόρα στον τομέα της αναρρίχησης και της ορειβασίας, καθώς παρέχει εύκολη πρόσβαση στους λόφους της (<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism>).

Λόγω του μεγάλου όγκου των ιδιωτικών αυτοκινήτων δημιουργείται κυκλοφοριακό πρόβλημα και υφίσταται διάβρωση των εδαφών κατά μήκος των διαδρομών και των μονοπατιών. Ο μεγάλος αριθμός των επισκεπτών και η δράση τους εκεί προκαλεί ρύπανση του περιβάλλοντος.

Το τουριστικό πρότυπο ξεκινάει από τον οικοτουρισμό και καταλήγει σε μια μορφή μαζικού τουρισμού που έχει καταστροφικές συνέπειες για τον οικολογικό κύκλο της περιοχής. (Κοκκώσης κ.ά.,2001:157). Οι σπάνιοι οργανισμοί που διαβιούν εκεί λιγοστεύουν καθώς η παρουσία των επισκεπτών επηρεάζει αρνητικά την αναπαραγωγή τους. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, αντί να προβληματίσει τον κόσμο και να μειώσει τις επισκέψεις έχει αντίθετο αποτέλεσμα, προκαλώντας επιπλέον αύξηση των τουριστών, οι οποίοι γοητεύονται από το γεγονός ότι θα τους δοθεί η ευκαιρία να δουν από κοντά είδη υπό εξαφάνιση. (Κοκκώσης κ.ά.,2001:157)

Ο φαύλος αυτός κύκλος επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο και από άλλες παράπλευρες επιπτώσεις του τουρισμού όπως λόγω εισαγωγής ξένων ειδών μέσω των παπουτσιών και των αυτοκινήτων των επισκεπτών (Κοκκώσης κ.ά.,2001:157).

2.3.2. ΛΙΜΝΗ CONSTANCE – ΕΛΒΕΤΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΑΥΣΤΡΙΑ

Η λίμνη Constance η οποία βρίσκεται μεταξύ των χωρών Ελβετίας, Γερμανίας και Αυστρίας, είναι η τρίτη μεγαλύτερη λίμνη στην Κεντρική Ευρώπη, με μήκος 64 χ.μ. και

πλάτος 12 χ.μ.. Περισσότερο από το ήμισυ της ακτογραμμής της λίμνης βρίσκεται στη Γερμανία.

Στην ελβετική, νοτιοδυτική πλευρά της λίμνης, βρίσκονται οικισμοί όπως το Romanshorn, το Arbon και το Rorschach με τις υπέροχες παλιές πόλεις τους, καθώς και οι γραφικοί δήμοι της Untersee όπως είναι το Gottlieben, Ermatingen και το Stein am Rhein. Μία από τις πιο όμορφες κρουαζιέρες λίμνης και ποταμών της Ευρώπης ξεκινάει από το Kreuzlingen, οδηγεί από το Untersee στο Stein και στη συνέχεια συνεχίζει κατά μήκος του Ρήνου στο Schaffhausen.

Σκάφη, λεωφορεία, τελεφερίκ και σιδηρόδρομοι χρησιμοποιούνται για να εξυπηρετούν τις μετακινήσεις στη λίμνη μέσω της κάρτας cross-national day της λίμνης Constance EuRegio, καθώς και μέσω της πολυήμερης κάρτας Experience Constance Lake, η οποία προσφέρει δωρεάν πρόσβαση σε 195 προορισμούς της περιοχής. Οι δημοφιλείς προορισμοί κρουαζιέρας προς κοντινό μη ελβετικό έδαφος περιλαμβάνουν το νησί Mainau με τους ανθισμένους κήπους και πάρκα και τη χερσόνησο Reichenau με το μοναστήρι που είναι υπό την ποστασία της UNESCO-World Heritage.

Υπάρχει ακόμη και σήμερα ένα ατμόπλοιο, το «Hohentwiel», που λειτουργεί στη λίμνη Constance και πάλι μετά από χρόνια. Έπειτα από αρκετές εργασίες το σκάφος επέστρεψε στην αρχική του κατάσταση και είναι σε θέση να προσφέρει δημόσιες κρουαζιέρες. Το πρώην ατμόπλοιο Royal Württemberg είναι επίσης διαθέσιμο για παραλίμνιες διαδρομές.

Η λίμνη προσφέρει αμέτρητες δυνατότητες για υδάτινα σπορ και πεζοπορία αλλά κυρίως διαδρομές για πατινάζ και διαδρομές ποδηλασίας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποδηλατικό μονοπάτι το οποίο ακολουθεί τον περίγυρο της λίμνης.

Στον τουρισμό της Constance εκτός από τους επισκέπτες, είναι εξίσου σημαντικοί οι κάτοικοι, οι επιχειρήσεις αλλά και οι επενδυτές. Πολλές εταιρίες ενισχύουν τον τουρισμό προσκαλώντας στην περιοχή συναδέλφους, πελάτες και επιχειρηματικούς εταίρους. Τα πολυάριθμα επίσης workshops που πραγματοποιούνται στο Maurach μπορούν να θεωρηθούν επίσης ως πόλος έλξης τουρισμού.

Το καθαρό νερό και η ίδια η λίμνη αποτελούν βασικά στοιχεία του marketing της περιοχής. Συγκεκριμένα ένα σλόγκαν από επιχείρηση με αγροτικά προϊόντα είναι

<< Τα φρούτα από τη λίμνη Constance έχουν τη γεύση από διακοπές>>. Η συγκεκριμένη λίμνη δεν είναι απλά μια περιοχή ή μια κοινή λίμνη αλλά αποτελεί εμπορικό σήμα. Κάθε διαφήμιση που σχετίζεται με τα φρούτα της περιοχής, διαφημίζει αντίστοιχα και την ίδια την εικόνα του προορισμού.

Ο τουρισμός υποστηρίζεται με διαφορετικούς τρόπους. Αφενός, η περιοχή διαφημίζεται ως προορισμός αναψυχής κοντά στη Στουτγάρδη και τη Ζυρίχη αλλά και ως τοπίο με πολλά βουνά, νερό, φύση, αξιοθέατα και χώρους χαλάρωσης. Προσφέρεται επίσης και ως ιστορικός προορισμός όπως οι πόλεις Constance, Meersburg και Lindau με τα παλιά κέντρα τους και τα μουσεία για νέους και ηλικιωμένους.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το καρναβάλι της περιοχής αλλά και εκδηλώσεις όπως το Φεστιβάλ Bregenz ή το Seenachtsfest των πόλεων Constance και Kreuzlingen.

Τα γεγονότα αυτά προσελκύουν πολλούς τουρίστες και προωθούνται μέσω διαδικτύου, ραδιοφώνου και άλλης διαφήμισης. Ειδικά γεγονότα λοιπόν όπως τα συγκεκριμένα φεστιβάλ προσελκύουν ακόμα περισσότερο τουρισμό και κάνουν ακόμα πιο δημοφιλή τον προορισμό.

Σήμερα, η περιοχή ειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στη βιομηχανία υπηρεσιών.

Οι εταιρείες που βρίσκονται γύρω από τη λίμνη της Constance επίσης επωφελούνται από την εικόνα και την ίδια την περιοχή, ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την προσέλκυση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης.

2.3.3. ΛΙΜΝΗ SAVONLINNA – ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Η λίμνη Savonlinna βρίσκεται στην περιοχή λιμνών Saimaa της Φινλανδίας, που είναι ένα δίκτυο λιμνών και ποταμών που συνδέουν την ανατολική Φινλανδία. Υπάρχει επίσης σύνδεση της περιοχής με τη Βαλτική θάλασσα και η περιοχή της Savonlinna αποτελεί ιστορικό σημείο και σημαντικό λιμάνι. Σήμερα η πόλη είναι γνωστή κυρίως για το μεσαιωνικό κάστρο Olav και για το διεθνές φεστιβάλ όπερας που προσελκύει πάνω από 60.000 τουρίστες ετησώς (<http://visitsavonlinna.fi/en/>).

Η κεντρική τοποθεσία, το κάστρο και το όμορφο περιβάλλον, ειδικά το τοπίο της λίμνης στο Punkaharju, έκαναν τη Savonlinna ένα από τα πιο δημοφιλή αξιοθέατα του τέλους του 19ου αιώνα στη Φινλανδία. Πρώτα η πόλη ήταν γνωστή ως τόπος για γρήγορες περιηγήσεις στα αξιοθέατα, αλλά αργότερα, μετά την ίδρυση του φεστιβάλ όπερας και ενός σπα στις αρχές του 20ου αιώνα, ο χαρακτήρας των περιηγήσεων άλλαξε. Η σύγχρονη εμφάνιση επιβατικών ατμόπλοιων στη λίμνη Saimaa και οι βελτιώσεις στην υποδομή των χερσαίων μεταφορών οδήγησαν σε δραματική αύξηση του αριθμού των επιβατών. Μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τόσο η Σαβονλίνα

όσο και η γύρω λίμνη Saimaa είχαν κεντρικό ρόλο στον τουρισμό σε εθνικό επίπεδο (Vehviläinen, 1978).

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, δημιουργήθηκαν νέες οργανώσεις τουριστικού μάρκετινγκ εντός και μεταξύ των δήμων της περιοχής Savonlinna. Το φεστιβάλ όπερας αναβίωθηκε το 1967 και το κάστρο αποκαταστάθηκε για την 500η επέτειό του το 1975 (Vehviläinen, 1978)

Σήμερα, ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική και πολιτιστική ζωή της Savonlinna. Το τουριστικό μάρκετινγκ της Savonlinna εξακολουθεί να επικεντρώνεται στο Κάστρο Olavinlinna, το ετήσιο φεστιβάλ όπερας και το τοπίο. Ωστόσο, οι νέες δραστηριότητες μάρκετινγκ, που βασίζονται στις παγκόσμιες τάσεις στον τουρισμό, τονίζουν το ρόλο της δραστηριότητας στη δημιουργία της τουριστικής εμπειρίας. Ο προορισμός προσφέρει ένα εύρος δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού όπως ψάρεμα, γκολφ, καγιάκ, κρουαζιέρα αλλά και σπορ στο χιόνι κατά τη διάρκεια του χειμώνα όπως tour skating πάνω στην παγωμένη λίμνη. Η διαμονή ποικίλει δίνοντας τη δυνατότητα στους τουρίστες να επιλέξουν ανάμεσα σε φάρμες, ξύλινα σπίτια στις όχθες της λίμνης ή ακόμα και camping.

2.3.4. LOCH LOMOND ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ TROSSACHS- ΣΚΩΤΙΑ

Η λίμνη Loch Lomond και ο Εθνικός Δρυμός Trossachs βρίσκονται στη Σκωτία και καλύπτουν περίπου 720 τετραγωνικά μίλια (1.865 τετραγωνικά χιλιόμετρα). Ο Εθνικός Δρυμός περιλαμβάνει πεδινές εκτάσεις, ψηλά βουνά και πολλά ποτάμια, λίμνες και δάση. Το Πάρκο αποτελείται από τέσσερις ξεχωριστές περιοχές καθεμία από αυτές με τα δικά της ατομικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες: Δάσος Argyll και Cowal, Loch Lomond, The Trossachs και Breadalbane. Η περιοχή θεωρείται προστατευόμενη και υποστηρίζει ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον χλωρίδας και πανίδας.

Μέσα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των αιώνων, η περιοχή έχει επίσης πολιτιστική κληρονομιά που σε συνδυασμό με τη φυσική κληρονομιά αποτελούν τη βάση της τοπικής οικονομίας.

Το πάρκο είναι ένας δημοφιλής προορισμός για επισκέπτες, τόσο από τη Σκωτία όσο και από το εξωτερικό με πάνω από 3 άτομα εκατομμύρια επισκέψεις ετησίως. Απέχει μια ώρα ταξιδιού από το 70% του πληθυσμού της Σκωτίας, με πολλούς επισκέπτες να έρχονται για ένα ημερήσιο ταξίδι, ενώ άλλοι από μακριά τείνουν να παραμένουν στο

πάρκο για μεγαλύτερες περιόδους (<http://www.lochlomond-trossachs.org/>). Υπάρχουν αρκετά κέντρα πληροφοριών για τους επισκέπτες του Πάρκου, τα οποία διαχειρίζονται οι NPA, VisitScotland και Επιτροπή Δασών. Συλλογικά ασχολούνται με πολύ περισσότερο από ένα εκατομμύριο επισκέψεις και έρευνες κάθε χρόνο.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2006, πέντε κορυφαία αξιοθέατα της περιοχής είχαν πάνω από 830.400 επισκέψεις συνολικά. Αυτά τα αριθμητικά στοιχεία φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πόλος έλξης	Αριθμός επισκεπτών (2006)
The National Park Gateway, Balloch	212.087
Scottish Wool Centre, Aberfoyle	195.166
David Marshall Lodge, nr Aberfoyle	165.231
Trossachs Discovery Centre	132.439
Rob Roy Visitor Centre, Callander	125.450
Σύνολο	830.373

Πηγή : <http://www.lochlomond-trossachs.org/>

Οι πιο πρόσφατες μετρήσεις διαπίστωσαν ότι το πάρκο προσελκύει 16% των επισκεπτών του από το εξωτερικό και 11% από το Ηνωμένο Βασίλειο. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι δαπάνες από τους επισκέπτες του εξωτερικού ξεπερνούν κατά 50% τις δαπάνες ενός εγχώριου επισκέπτη.

Οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους επισκέπτεται κανείς την περιοχή Loch Lomond είναι η φύση, το όμορφο τοπίο, η λίμνη και η περιηγήσεις στα αξιοθέατα. Οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει ο επισκέπτης είναι κυρίως ο περίπατος και οι περιηγήσεις και ακολουθούν το πικνίκ, το μπάριμπεκιου, η φωτογραφία, η ποδηλασία, η ιππασία, το ψάρεμα, το γκολφ, η βαρκάδα και το Birdwatching.

Ορισμένες περιοχές του Πάρκου συναντούν σημαντικά περισσότερους επισκέπτες συγκριτικά με άλλες περιοχές. Υπάρχουν πολλά hotspots επισκεπτών, ιδιαίτερα γύρω από το Loch Lomond και το Trossachs, καθώς και πολλές άλλες ήσυχες περιοχές, τόσο στο Νότο και την Ανατολή όπως το δάσος Argyll (<http://www.lochlomond-trossachs.org/>).

Σύμφωνα με οικονομική εκτίμηση που πραγματοποιήθηκε το 2007, οι δαπάνες των τουριστών ξεπέρασαν το ποσό των 226.400.000£. Διαπιστώθηκε επίσης ότι, κατά μέσο όρο, οι επισκέπτες στο Πάρκο μένουν για 4,3 ημέρες και ξοδεύουν 51,19£ ανά ημέρα και ότι 3.400 θέσεις εργασίας στο Πάρκο σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό,

ξενοδοχεία και εστιατόρια, που αποτελεί και τη βασική οικονομική πηγή τα περιοχής. (<http://www.lochlomond-trossachs.org/>).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα παραπάνω στοιχεία για το έτος 2007 πιο αναλυτικά:

Αριθμός κλινών	19.018
Συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων	3.030.000
Μέση διάρκεια παραμονής (νύχτες)	4,3
Μέση δαπάνη ανά άτομο ανά ημέρα	51,19£
Συνολικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από την παραμονή επισκεπτών	155.300.000£
Απασχόληση	3.400
Συνολικές Δαπάνες Τουριστών	226.400.000£
Επιχειρήσεις VisitScotland	521

Πηγή : <http://www.lochlomond-trossachs.org/>

Στη Loch Lomond πραγματοποιείται το << Food and Drink Festival>> για 12 συνεχή έτη. Πρόκειται για φεστιβάλ γαστρονομίας και γευσιγνωσίας όπου πραγματοποιούνται διάφορα workshops μαγειρικής και πολλές άλλες παράλληλες δραστηριότητες για ενήλικες και παιδιά. Το γεγονός προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες οι οποίοι μπορούν παράλληλα με το Φεστιβάλ να περιηγηθούν στη λίμνη και στα αξιοθέατα αυτής.

2.4. MARKETING ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στην ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού σημαντικό ρόλο έχει διαδραματίσει εδώ και πολύ καιρό το μάρκετινγκ, το οποίο διερευνά τις επιθυμίες και τις προτιμήσεις των τουριστών. Μπορούμε να ορίσουμε ως marketing το συνδυασμό 4 στοιχείων που είναι το προϊόν, η τιμή, η διανομή και η προώθηση (4P: Product, Price, Place, Promotion) . Πολύ συχνά οι στρατηγικές μάρκετινγκ δημιουργούνται χωρίς την κατάλληλη γνώση του τι πραγματικά θέλει ο τουρίστας και ποιες είναι οι προτιμήσεις και οι επιθυμίες του. Η προσφορά και η ζήτηση δεν ικανοποιούνται εάν αντιμετωπίζονται ως οντότητες ανεξάρτητες μεταξύ τους. Οι οργανισμοί μάρκετινγκ δημιουργούν τις δικές τους στρατηγικές και οι πάροχοι του τουρισμού διαθέτουν δικά τους προϊόντα χωρίς να

συνεργάζονται μεταξύ τους. Ειδικότερα, η εμπορία με βάση ειδικά προϊόντα ή ειδικά ενδιαφέροντα (π.χ. νησιωτικός τουρισμός, αλπικός τουρισμός, περιηγήσεις περιπέτειας) έχει αναπτυχθεί με βάση το εξατομικευμένο μάρκετινγκ προορισμού (Walsh et al., 2001).

Η πολυπλοκότητα ενός επιτυχημένου μάρκετινγκ για μια περιοχή είναι υψηλή και η εύρεση του σωστού συνδυασμού στρατηγικών μάρκετινγκ δύσκολη. Είναι πολύ πιο δύσκολη διαδικασία το marketing μιας περιοχής παρά το marketing ενός προϊόντος λόγω των δυσκολιών που δημιουργούνται στην επικοινωνία ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη. Μια σωστή στρατηγική όμως θα επηρεάσει θετικά την ανάπτυξη μιας περιοχής, τους τομείς της οικονομίας και του τουρισμού και αντίστοιχα τη δημοτικότητα της. Για να είναι μια περιοχή ανταγωνιστική και ελκυστική, είναι απαραίτητη η αλληλεπίδραση και η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και της πολιτείας καθώς και η δημιουργία ενός κατάλληλου place branding, της εικόνας δηλαδή του εκάστοτε προορισμού.

Όσον αφορά τον παραλίμνιο τουρισμό, οι εικόνες και οι ταξιδιωτικές εμπειρίες που απεικονίζονται σε διαφημιστικά υλικά πρέπει να αντανακλούν τα κίνητρα των τουριστών για ταξίδια. Για το ταξιδιωτικό πρακτορείο, ένα ταξίδι είναι ένα προϊόν που αποτελείται από διάφορες υπηρεσίες, ενώ για τον τουριστικό σχεδιασμό είναι ένας άυλος συνδυασμός μελλοντικών εμπειριών (Sepänmaa 1998).

Ωστόσο τίθεται το ερώτημα: Μπορεί μια απλή εικόνα ενός χώρου που περιορίζεται από την αίσθηση της όρασης και την οπτική γωνία του φωτογράφου να προκαλέσει το κίνητρο για ταξίδι σε έναν προορισμό που μπορεί να βιωθεί πληρέστερα μέσα από όλες τις αισθήσεις;

Η αύξηση της «αίσθησης της λίμνης» στις παραδοσιακές εικόνες τουρισμού αυξάνει την αξία του παραλίμνιου τουρισμού και των τοπίων της λίμνης. Το φυσικό περιβάλλον ενός προορισμού, ο τοπικός του πολιτισμός και το πνεύμα της κοινότητας μπορούν να θεωρηθούν ως οι βασικοί πόροι στον τουρισμό. Από την άποψη των πόρων, τα αξιοθέατα έχουν ζωτική σημασία. Η ελκυστικότητα ενός προορισμού ως πόρου μάρκετινγκ μπορεί να εξεταστεί από διαφορετικές γωνίες, όπως αυτές της φύσης και του τοπίου, το κλίμα, ο πολιτισμός, η ιστορία, η δυνατότητα συμμετοχής σε διάφορες δραστηριότητες και η προσβασιμότητα. Ωστόσο, ο ίδιος ο πόρος δεν είναι προϊόν. Αντίθετα, οι υπάρχοντες πόροι αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας ταξιδιωτικής εμπειρίας που μπορεί να μετατραπεί σε εμπορεύσιμο προϊόν του τουρισμού (Härkönen, T., Hall, M., 2006).

Το τοπίο της λίμνης γίνεται συγκεκριμένο μέσω της σωματικής εμπειρίας ή των αισθητήριων παρατηρήσεων, για παράδειγμα, στη βαρκάδα ή στην κολύμβηση. Ως χώρος εμπειρίας, το τοπίο της λίμνης ορίζεται ως δάσος, ακτές και δέντρα και μιλάει για εμπειρίες, αναμνήσεις, συναισθήματα και δραστηριότητες. Ομοίως, ένα πολιτιστικό τοπίο μπορεί να θεωρηθεί ως το σύνολο των φυσικών χαρακτηριστικών του και τα ίχνη που αφήνει η ανθρώπινη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας, της τροφής και της ένδυσης, καθώς και της πολιτικής, της θρησκείας, της αρχιτεκτονικής, του οικισμού και ακόμη και του πληθυσμού.

Στο παραδοσιακό τουριστικό μάρκετινγκ, το περιβάλλον της λίμνης απλοποιήθηκε ως άγρια φύση, ως ελεύθερο φυσικό τοπίο. Αυτή η άποψη, ωστόσο, αγνοεί το τοπίο ως αντικείμενο εμπειρίας και υποκειμενικής ερμηνείας. Ένα ουδέτερο περιβάλλον στη λίμνη γίνεται ένας σημαντικός τόπος, όταν ο τουρίστας αποκτήσει εικόνες και συναισθήματα που σχηματίζονται από την εμπειρία του κατά την επίσκεψη του στην περιοχή της λίμνης.

Όσον αφορά την προώθηση ενός τουριστικού προορισμού, που αποτελεί μέρος του marketing, πλέον δεν επαρκούν τα διαφημιστικά έντυπα ή μια απλή διαφήμιση στην τηλεόραση. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και τη ραγδαία ανάπτυξη του ιντερνέτ εμφανίζεται επιτακτική η ανάγκη για προώθηση μέσω ιστοσελίδων και πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το facebook και το instagram, αποτελούν σήμερα τα πιο σύγχρονα μέσα για την ενημέρωση, με τον πιο άμεσο τρόπο, του κοινού και προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών αλλά και προορισμών. Μέσω αυτών λοιπόν διαφημίζονται ταξιδιωτικοί προορισμοί προσελκύοντας με τον τρόπο αυτό επισκέπτες σε παγκόσμια εμβέλεια.

3.ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο «εναλλακτικές μορφές τουρισμού», αναφερόμαστε στον τουρισμό που σχετίζεται με εναλλακτικές μορφές, αφενός σε οργανωτικό επίπεδο και αφετέρου όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των τουριστικών δραστηριοτήτων που ζητούν οι επισκέπτες. Ο εναλλακτικός τουρισμός περιλαμβάνει κίνητρα τα οποία συνδέονται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητικές δραστηριότητες, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση, απόλαυση της θέας ενός τοπίου σε περιοχές με μη μολυσμένο περιβάλλον ή πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, κτλ. Διαφοροποιεί το τουριστικό προϊόν και το κάνει μοναδικό και ελκυστικό. Ο εναλλακτικός τουρισμός θέλει να κάνει τον καθένα να «αισθάνεται σαν το σπίτι του» και να νιώθει οικεία με τα τοπία, το φαγητό, τα τραγούδια, το χορό, την ζωγραφική, την οδοιπορία, τον αθλητισμό, κτλ του κάθε τόπου. Επίσης πρέπει να αναφέρουμε ότι στις εναλλακτικές μορφές ο τουρίστας συχνά επιλέγει ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού και η δημιουργία μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί το συγκεκριμένο τουρίστα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στόχος του εναλλακτικού τουρισμού είναι η επιμήκυνση της τουριστικής δραστηριότητας σε 12 μήνες και η εκμετάλλευση των περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται στενά με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού. Ωστόσο δεν υπάρχει ένας ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο από όλους, δηλαδή όσους με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στην υπόθεση της «βιομηχανίας» του τουρισμού. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που διαφοροποιείται από τις συνηθισμένες σκληρές μορφές τουρισμού (μαζικός τουρισμός) (Κοκκώσης, Τσάρτας,2001).

Ο παραλίμνιος τουρισμός ανήκει στις <<ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού>> και ταυτόχρονα συνδυάζει δραστηριότητες άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Οι <<ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού>> θεωρητικά δεν μπορούν να μετρηθούν εφόσον τα εξειδικευμένα ενδιαφέροντα και οι ιδιαίτερες επιθυμίες των τουριστών που τις χαρακτηρίζουν είναι ανεξάντλητα. Ο παραλίμνιος τουρισμός συγκεκριμένα σχετίζεται με όλες τις μορφές τουρισμού που έχουν άμεση σχέση με τη φύση, την ύπαιθρο, τον αθλητισμό, το νερό και όλες τις δραστηριότητες που τις

συνοδεύουν. Ενδεικτικά κάποιες από αυτές τις μορφές είναι ο Οικοτουρισμός, ο Αγροτουρισμός, ο Τουρισμός Υδάτινων Σπορ, ο Τουρισμός ευεξίας και όποιο άλλο είδος μπορεί να συσχετιστεί με τις δραστηριότητες στο περιβάλλον της λίμνης όπως είναι η παρατήρηση πουλιών. Παρακάτω αναλύονται κάποιες <<εναλλακτικές μορφές τουρισμού>> που συνδυάζονται ή θα μπορούσαν να συνδυαστούν ταυτόχρονα με τον παραλίμνιο τουρισμό.

3.1. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ/ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στον Αγροτουρισμό οι τουρίστες διαμένουν είτε σε ξενοδοχειακό κατάλυμα στην αγροτική περιοχή, είτε σε κάποιο αγροτικό κατάλυμα (φάρμα) και παρατηρούν τις αγροτικές δραστηριότητες ή συμμετέχουν σε αυτές.

Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστρία και τη Γαλλία στη δεκαετία του 1960 (Σφακιανάκης Μ., 2000:39). Στη χώρα μας ξεκίνησε να αναπτύσσεται πιο οργανωμένα το 1983 με την ίδρυση των πρώτων γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών (Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 138).

Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού έχουν τη δυνατότητα να εμπλακούν σε αγροτικές εργασίες όπως είναι η δένδροκομία, η συγκομιδή καρπών και η κτηνοτροφία καθώς και να επιμορφωθούν μέσα από την εμπειρία τους σε θέματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, βιολογικής καλλιέργειας, εκτροφής ζώων κ.α. (Ασκέλη Σ., 2005:160-165).

Τα βασικά χαρακτηριστικά λοιπόν του αγροτουρισμού είναι ότι οι υποδομές φιλοξενίας και δραστηριοτήτων ανήκουν σε οικονομικά ενεργούς αγρότες ή σε ιδιοκτήτες αγροκτημάτων και οι τουρίστες συμμετέχουν στο βαθμό που επιθυμούν στις αγροτικές δραστηριότητες (Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 137).

Συνοδεύεται συχνά από εκδηλώσεις θεματικού χαρακτήρα όπως γιορτή ελιάς, κρασιού ή ακόμα και γιορτή ψαριού σε περίπτωση υδάτινου περιβάλλοντος.

Ο Αγροτουρισμός χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες και μία από αυτές είναι ο Οικοαγροτουρισμός ο οποίος συνδέεται άμεσα με δραστηριότητες σε παραλίμνια περιβάλλοντα όπως είναι ο περιηγητισμός και η παρακολούθηση πτηνών.

3.2. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ/ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Ο οικοτουρισμός, συχνά αναφερόμενος και ως <<πράσινος>> ή φυσιολατρικός τουρισμός, πρόκειται για ένα τύπο <<υπεύθυνου>> τουρισμού υπαίθρου σε φυσικό περιβάλλον που συμβάλλει στη διατήρηση του περιβάλλοντος και στην ήπια τοπική ανάπτυξη. Περιλαμβάνει δραστηριότητες παρατήρησης, περιήγησης και επιστημονικής διερεύνησης του φυσικού περιβάλλοντος (Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 139).

Η πρώτη συστηματική αναφορά στον οικοτουρισμό γίνεται το 1983 από τον Ceballos-Lascurain προκειμένου να περιγραφεί το φυσιολατρικό ταξίδι σε <<παρθένες περιοχές>> με έμφαση στην εκπαίδευση (Ανδριώτης Κ., 2008:157).

Ο όρος <<οικοτουρισμός>> εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν μία ομάδα οικολόγων στη Β. Αμερική φοβούμενη για τις δυσμενείς επιπτώσεις του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον, προέβαλε την ανάγκη για την προστασία του και για την ισόρροπη και ορθολογική διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης (Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 139). Βασικές τοποθεσίες προσέλκυσης τουριστών ήταν τα εθνικά πάρκα που αποτελούν προστατευόμενες περιβαλλοντικά περιοχές.

Οι οικοτουρίστες διακρίνονται στους δραστήριους ή σκληρούς που επιδιώκουν αθλητικές δραστηριότητες με βαθμό επικινδυνότητας, στους ειδικούς που σχετίζονται με την επιστημονική διερεύνηση της περιοχής, στους περιστασιακούς που τυχαίνει να βρεθούν σε φυσικό περιβάλλον, στους κοινότυπους που αναζητούν το ασυνήθιστο, στους αφοσιωμένους στη φύση και στους απόλυτα φυσικούς τουρίστες που είναι επιστήμονες και ερευνητές.

3.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΣΠΟΡ

Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού περιλαμβάνει οποιαδήποτε δραστηριότητα συνδέεται με το υγρό στοιχείο. Τέτοιες δραστηριότητες είναι το κολύμπι, η κωπηλασία, η κατάδυση, το θαλάσσιο σκι ή το σκι πάνω σε πάγο, η ιστιοπλοΐα και οποιοδήποτε σπορ που να σχετίζεται με μεταφορικό μέσο στο νερό όπως το κανό, το καγιάκ, η σχεδία και η ιστιοσανίδα. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει επίσης και το ψάρεμα ή η ερασιτεχνική αλιεία. Ο τουρισμός υδάτινων σπορ συναντάται κυρίως σε θαλάσσια περιβάλλοντα αλλά και σε πολλές λίμνες και ποτάμια.

Βασικοί στόχοι της συμμετοχής σε ένα υδάτινο σπορ είναι η βελτίωση της φυσικής κατάστασης των συμμετεχόντων, η παραγωγική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και η ψυχαγωγία (Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 312). Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτή τη μορφή τουρισμού συνήθως συμμετέχουν σε κάποια αθλητική δραστηριότητα είτε είναι αγώνας είτε χόμπι ή είναι απλά θεατές.

Στη χώρα μας ο τουρισμός υδάτινων σπορ συνδέεται άμεσα με τον θαλάσσιο τουρισμό λόγω της αρκετά εκτεταμένης ακτογραμμής, του ιδανικού μεσογειακού κλίματος που επιτρέπει τέτοιου είδους δραστηριότητες να αναπτυχθούν αλλά και των αντίστοιχων υποδομών μαζικού τουρισμού που εξυπηρετούν ως επί το πλείστον τον θαλάσσιο τουρισμό. Εκτός όμως του θαλάσσιου τουρισμού η χώρα μας διαθέτει ένα πλήθος λιμνών και ποταμών που διατίθενται για κάθε είδους υδάτινο σπορ αλλά δεν είναι και τόσο διαδεδομένες στο εξωτερικό αλλά και στους ίδιους τους Έλληνες.

3.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Υγροβιότοπος είναι ένας βιότοπος, μια μικρή ή μεγάλη γεωγραφική περιοχή που αποτελείται από ξηρά τμήματα στεριάς και από τμήματα καλυμμένα από νερά. Στους υγροβιότοπους ζουν και αναπτύσσονται πουλιά, ψάρια, ασπόνδυλα αλλά και μεγαλύτερα ζώων, πολλά από τα οποία είναι σπάνια ή απειλούμενα είδη. Στους υγροβιότοπους αναπτύσσεται ο τουρισμός παρατήρησης ειδών της πανίδας αλλά και της χλωρίδας από περιβαλλοντολόγους και επιστήμονες που μελετούν τη φύση. Επίσης αναπτύσσεται ο κυνηγετικός τουρισμός, τουρισμός αλιείας, ο περιπατητικός και ο εκδρομικός τουρισμός. Όλες αυτές οι μορφές τουρισμού, με τουριστικούς προορισμούς τους υγροβιότοπους είναι φυσικά πολύ μικρές σε μέγεθος, αλλά όλες παρουσιάζουν τάση αύξησης και ιδιαίτερα ο τουρισμός παρατήρησης πουλιών (Birdwatching) που διεθνώς θεωρείται σαν μια δυναμική εναλλακτική μορφή τουρισμού (Σφακιανάκης,2000).

3.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΥΕΞΙΑΣ

Αντικείμενο του τουρισμού ευεξίας είναι οι υπηρεσίες υγείας και ευεξίας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τουριστών μέσω της επίτευξης ισορροπίας ανάμεσα

σε πνεύμα και σώμα. Παρέχονται υπηρεσίες όπως θεραπείες ομορφιάς, καλής φυσικής κατάστασης, υγιεινής διατροφής, χαλάρωσης, διαλογισμού, κ.λπ.

(Κοκκώσης Χ. κ.α. 2011: 356).

Η οργάνωση του τουρισμού ευεξίας γίνεται είτε από ειδικά τμήματα ξενοδοχείων είτε από ειδικά κέντρα - Spa Centers αλλά και από κέντρα ιαματικού/θεραπευτικού τουρισμού. Οι υποδομές θα πρέπει να βρίσκονται σε ένα ήσυχο περιβάλλον με φυσική ομορφιά και ένα τέτοιο περιβάλλον θα μπορούσε να είναι κάποια παραλίμνια περιοχή της υπαίθρου.

Στη χώρα μας πραγματοποιείται στα μεγάλα κυρίως αστικά κέντρα όπως είναι η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη και σε μεγάλα νησιά όπως είναι η Κρήτη και η Ρόδος. Αυτό το είδος τουρισμού προτιμάται κυρίως από άτομα μέσης ηλικίας με καλή οικονομική κατάσταση. Μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές τουρισμού όπως είναι ο θαλάσσιος τουρισμός, ο ιαματικός αλλά και ο παραλίμνιος. Γενικά οπουδήποτε υπάρχει το υδάτινο στοιχείο και η φύση.

4. ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

4.1. ΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Οι υγράτοποι ή αλλιώς υγροβιότοποι είναι φυσικές ή τεχνητές περιοχές μόνιμα ή προσωρινά κατακλυζόμενες από νερό, στάσιμο ή τρεχούμενο, υφαλυρό ή αλυρό και περιλαμβάνουν επίσης τις περιοχές εκείνες που καλύπτονται από θαλασσινό νερό το οποίο δεν ξεπερνάει τα 6 μέτρα σε βάθος. Θα μπορούσαμε αλλιώς να ορίσουμε έναν υγροβιότοπο ως ένα χερσαίο οικοσύστημα που χαρακτηρίζεται από περιορισμένη αποστράγγιση και σαν αποτέλεσμα τη σχεδόν συνεχή παρουσία στάσιμων ή βραδυκίνητων νερών (Δερβένης, Ι. 2013).

Η Ελλάδα έχει 400 περίπου υγροτόπους με συνολική έκταση να καλύπτει τα 210.000 εκτάρια. Οι πιο κοινοί τύποι υγροτόπων στην Ελλάδα είναι τα δέλτα ποταμών, οι λίμνες, οι λιμνοθάλασσες, οι τεχνητές λίμνες, οι ρηχοί θαλάσσιοι σχηματισμοί και τα έλη (Δερβένης, Ι. 2013).

Ανάλογα με τη σημασία τους οι υγράτοποι διακρίνονται σε: μικρούς υγροτόπους τοπικής σημασίας, υγροτόπους εθνικής σημασίας και τέλος διεθνούς σημασίας. Σύμφωνα με τη σύμβαση Ραμσάρ, η οποία είναι μια διεθνής συνθήκη για τη συνετή χρήση των υδροβιότοπων με σκοπό τη διατήρηση και την αειφόρο ανάπτυξη τους, έχουν χαρακτηριστεί στην Ελλάδα ως υγράτοποι διεθνούς σημασίας οι παρακάτω περιοχές (Δερβένης, Ι. 2013):

- Δέλτα Αξιού, Λουδία, Αλιάκμονα
- Δέλτα Έβρου
- Δέλτα Νέστου και παρακείμενες λιμνοθάλασσες
- Κόλπος Αμβρακικού
- Λίμνες Βόλβη και Κορώνεια
- Λίμνη Βιστωνίδα, Πόρτο-Λάγος, Λίμνη Ισμαρίδα
- Λίμνη Μικρής Πρέσπας
- Λιμνοθάλασσες Κοτυχίου
- Λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου
- Τεχνητή Λίμνη Κερκίνη

4.2. ΟΙ ΛΙΜΝΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Οι περισσότερες λίμνες της χώρας μας είναι λίμνες γλυκού νερού και σχηματίστηκαν κατά το πλείστον μακριά από τις ακτές της θάλασσας ως αποτέλεσμα τεκτονικών ή ηφαιστειακών δυνάμεων ή από τη δράση των παγετώνων. Λιμνοθάλασσες μετατρέπονται σε λίμνες γλυκού νερού, όταν για κάποιο λόγο διακοπεί η εισροή αλμυρού νερού από τη θάλασσα και υπάρχει ικανοποιητική εισροή γλυκού νερού από ρευστές υδατοσυλλογές. Υπάρχουν και λίμνες με αλμυρό ή υφάλμυρο νερό, όταν το υπόστρωμά τους περιέχει πολλά διαλυτά άλατα ή όταν δέχονται εισροές αλμυρού νερού. Η λίμνη Βιστωνίδα, για παράδειγμα, που βρίσκεται στα σύνορα μεταξύ Ξάνθης και Ροδόπης είναι ειδική περίπτωση από την άποψη ότι δέχεται εισροή γλυκού νερού από τη χέρσο (μέσω ποταμών και χειμάρρων) και αλμυρού νερού από τη θάλασσα με αποτέλεσμα να παρατηρείται διαβάθμιση της αλατότητας του νερού της από βορρά (χέρσος) προς νότο (Θρακικό πέλαγος) (Σταυροθεοδώρου, Ε. 2010)

Οι λίμνες θεωρούνται ότι έχουν πεπερασμένη διάρκεια ζωής ακόμη και όταν μένουν ελεύθερες από κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Έλληνες επιστήμονες από διάφορους χώρους έχουν επισημάνει την ανάγκη μελέτης της εξελικτικής πορείας των λιμνών μας. Ως εκ τούτου είναι εύλογο το θέμα αυτό να απασχολήσει μεσοπρόθεσμα τους φορείς διαχείρισης που έχουν την ευθύνη για λιμναίους υγροτόπους (Σταυροθεοδώρου, Ε. 2010).

Οι τεχνητές λίμνες είναι η σπουδαιότερη κατηγορία τεχνητών υγροτόπων της Ελλάδος τόσο από την άποψη της έκτασης που καλύπτουν όσο και από την άποψη του αριθμού και των αξιών που έχουν αποκτήσει. Ονομάζονται και τεχνητοί ταμιευτήρες. Η λέξη ταμιευτήρας δείχνει και τους περιορισμένους αρχικά σκοπούς που είχαν αρχικά κατά τον σχεδιασμό και τη διαχείρισή τους. Οι σκοποί αυτοί ήταν να αποταμιεύσουν νερό ποταμών, ρυακιών ή και χειμάρρων ώστε να αποκτήσουν οι ταμιευτήρες αξία αντιπλημμυρική, υδρευτική, αρδευτική, υδροηλεκτρική ή, συνηθέστερα, συνδυασμό αυτών των αξιών. Το γεγονός ότι οι περισσότερες τεχνητές λίμνες στηρίζουν λιγότερο ή περισσότερο πολύτιμα υδροτροπικά οικοσυστήματα και έχουν αποκτήσει με την πάροδο του χρόνου και άλλες αξίες, π.χ. βιολογική, αλιευτική, αναψυχής, τουριστική, δεν ήταν αποτέλεσμα ηθελημένου σχεδιασμού αλλά «παρέμβασης» της φύσης (Σταυροθεοδώρου, Ε. 2010).

Οι τεχνητές λίμνες είναι εφοδιασμένες με κατασκευές όπως θυρίδες και αναχώματα, μέσω των οποίων ρυθμίζεται η στάθμη του νερού τους για να εξυπηρετούνται οι ανάγκες για τις οποίες έχουν κατασκευαστεί. Σήμερα στις ανάγκες αυτές περιλαμβάνεται και η ανάγκη να διατηρούνται τα υδροτοπικά οικοσυστήματα που οι τεχνητές λίμνες συντηρούν. Η πλήρης ικανοποίηση όμως όλων των αναγκών των ανθρώπων και της φύσης είναι αδύνατη. Μια ισορροπία ανάμεσα στις ανάγκες αυτών μπορεί να επιτύχει ο αρμόδιος φορέας διαχείρισης (Σταυροθεοδώρου, Ε. 2010).

4.3. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το θέμα της αξιοποίησης των λιμνών, ως τουριστικών προορισμών είναι εξαιρετικά περιορισμένο στην ελληνική και την ξένη βιβλιογραφία παρά το γεγονός ότι πολλές λίμνες αναπτύσσονται τουριστικά ήδη εδώ και δεκαετίες. Το βιβλιογραφικό υλικό που αφορά τις λίμνες εστιάζει κυρίως στα φυσικά, γεωμορφολογικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά τους. Εντούτοις, οι λίμνες είτε είναι φυσικές είτε τεχνητές αποτελούν εν δυνάμει πόλους έλξης τουρισμού.

Τα χαρακτηριστικά της τοποθεσίας μιας λίμνης επιδρούν σημαντικά στις δυνατότητές της για τουριστική ανάπτυξη. Οι ορεινές λίμνες εμφανίζονται σε πλεονεκτική θέση, λόγω της έλξης που ασκεί το φυσικό περιβάλλον των βουνών. Η ποιότητα των νερών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης, το βάθος της λίμνης (δυνατότητα κίνησης σκαφών), ο βαθμός ευαισθησίας των οικοσυστημάτων της σε εξωγενείς παράγοντες, αλλά και η μορφολογία των ακτών της δηλαδή αν είναι η όχθη κατάλληλη για διαμόρφωση ακτής για κολύμπι και άλλες δραστηριότητες. Επίσης, διάφοροι άλλοι παράγοντες, ανεξάρτητοι από τα χαρακτηριστικά των ίδιων των λιμνών, επηρεάζουν τη φήμη τους και την επισκεψιμότητά τους όπως είναι η προσβασιμότητα στην περιοχή, οι συμπληρωματικές δραστηριότητες και ο βαθμός επιτυχίας της προώθησης και προβολής της λίμνης, ως τουριστικού προορισμού. Η πολιτιστική κληρονομιά της ευρύτερης περιοχής μια λίμνης αποτελεί επιπρόσθετο αναπτυξιακό παράγοντα (Γιαννακοπούλου Σ., 2014).

Η χώρα μας διαθέτει 128 φυσικές λίμνες και 28 τεχνητές. Οι σημαντικότερες από αυτές καλύπτουν έκταση περίπου 520 τετραγωνικών χιλιομέτρων και σε πολλές το βάθος ξεπερνά τα 50 μέτρα. Γεωγραφικά οι περισσότερες λίμνες βρίσκονται στο δυτικό και βορειοδυτικό τμήμα της χώρας σε περιοχές με τις υψηλότερες βροχοπτώσεις (Zacharias

I., κ.α 2002). Οι λίμνες της Καστοριάς, της Μικρής Πρέσπας, των Ιωαννίνων και της Δοϊράνης χαρακτηρίζονται από ελάχιστη θερμοκρασία $<4^{\circ}\text{C}$ και καλύπτονται από πάγο σχεδόν κάθε 2-4 χρόνια (Koussouris et al., 1989b).

Κάποιες από τις λίμνες βρίσκονται μέσα σε αστικό ιστό όπως είναι η λίμνη της Καστοριάς και η λίμνη των Ιωαννίνων (Παμβώτιδα). Στις λίμνες αυτού του τύπου δεν μπορεί να εκτιμηθεί η τουριστική κίνηση καθώς ο βασικός λόγος επίσκεψης είναι η ίδια η πόλη και όχι η λίμνη. Σε αρκετές λίμνες, οι οποίες βρίσκονται στην ύπαιθρο, οι τοπικές αρχές και οι επιχειρηματίες έχουν εκμεταλλευτεί τις παράκτιες περιοχές και έχουν επενδύσει σε υποδομές για φιλοξενία και δραστηριότητες προσελκύοντας έτσι τουρισμό στην περιοχή τους. Παρακάτω αναλύονται χαρακτηριστικά παραδείγματα των λιμνών Πλαστήρα και Πρέσπες.

4.3.1. ΛΙΜΝΗ ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Η λίμνη Πλαστήρα είναι μια τεχνητή λίμνη που κατασκευάστηκε το 1959 με σκοπό να καλύψει τις ανάγκες για ύδρευση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (Koutsouris A., 2008). Βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 750 μέτρα πάνω από τη στάθμη της θάλασσας, καταλαμβάνει έκταση 25.000 στρεμμάτων, έχει μήκος 14 χμ, πλάτος 4χμ και βάθος περίπου στα 65 μέτρα (Κατσούλης Α., 2011). Τα νερά της λίμνης τροφοδοτούν τον υδροηλεκτρικό σταθμό της ΔΕΗ, αρδεύουν τον θεσσαλικό κάμπο και υδροδοτούν την πόλη της Καρδίτσας μαζί με 38 κωμοπόλεις και χωριά του νομού της ευρύτερης περιοχής (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα).

Ο τουρισμός στην περιοχή πρωτοεμφανίστηκε το 1988 με τη μορφή του αγροτουρισμού, ύστερα από παρότρυνση των τοπικών αρχών προς τις τοπικές κοινότητες στο να επικεντρωθούν στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού με σκοπό να επέλθει τοπική ανάπτυξη (Koutsouris A., 2008). Το όραμα για τη δημιουργία ήπιου τουρισμού περιελάμβανε την ανάπτυξη και προώθηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων μέσω μικρών επιχειρήσεων δίνοντας με τον τρόπο αυτό ένα επιπλέον κίνητρο στους κατοίκους να αυξήσουν το εισόδημα τους και να παραμείνουν στην περιοχή (Koutsouris A., 2008). Κατά τη διάρκεια των ετών 1992 και 1993 ολοκληρώθηκε η κατασκευή επτά ξενώνων και το γεγονός αυτό οδήγησε στην αύξηση των επισκεπτών στην περιοχή (Koutsouris A., 2008). Μετά από αρκετή διαφήμιση και προώθηση της φυσικής ομορφιάς της περιοχής και μετά από επένδυση μέσω δημόσιων

επιχορηγήσεων σε υποδομές (όπως προγράμματα LEADER), η περιοχή μετατράπηκε σε σημαντικό πόλο έλξης τουρισμού. Επακόλουθο ήταν η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας καθώς και η ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων όπως εστιατορίων ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες για φιλοξενία. Σήμερα υπάρχουν στην περιοχή 49 καταλύματα φιλοξενίας για τις ανάγκες κάλυψης διαμονής όπως ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενοδοχεία, ξενώνες και επαύλεις (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα).

Στην παραλίμνια περιοχή έχει κατασκευαστεί ένα δίκτυο πεζοδρόμων μήκους 3.860 μέτρων που παρέχει πρόσβαση στους επισκέπτες σε δραστηριότητες όπως το ψάρεμα και η παρατήρηση στα κιόσκια (Κατσούλης Α., 2011). Έχει επίσης διαμορφωθεί πλαζ όπου μπορεί κανείς να συμμετέχει σε αθλητικές δραστηριότητες όπως το κανό-καγιάκ, η κωπηλασία, η ποδηλασία μέσα στο νερό, η ιστιοπλοΐα, η ιπασία και η τοξοβολία. Τα 12 τελευταία χρόνια πραγματοποιείται στο χώρο της λίμνης και διαγωνισμός ψαρέματος (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα).

Το 1984 με απόφαση του τότε Κοινοτικού Συμβουλίου καθιερώθηκε η Γιορτή Κρασιού στο χωριό Μεσενικόλα, η οποία γίνεται στις ημέρες του Δεκαπενταύγουστου και συνδυάζεται με το πανηγύρι της εκκλησίας του χωριού (Κοίμηση της Θεοτόκου). Το Μουσείο του Κρασιού και του Αμπελιού (Οίκος Οίνου και Αμπέλου), που κατασκευάστηκε από τον Δήμο Πλαστήρα, στο χωριό Μεσενικόλα επίσης, είναι μια σοβαρή προσπάθεια για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού στην περιοχή της λίμνης (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ο Βοτανικός Κήπος στην παράκτια περιοχή, το εκπαιδευτικό δάσος Μπελοκομίτη και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Έρευνας και Ενημέρωσης Νεοχωρίου που προάγουν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τον Οικοτουρισμό (Δήμος Λίμνης Πλαστήρα).

Τη συντήρηση και διαχείριση των χώρων υπαίθριας αναψυχής και δραστηριοτήτων έχουν αναλάβει οι αντίστοιχες σε κάθε περίπτωση κοινότητες και δήμοι, καθώς και ο αναπτυξιακός σύνδεσμος Αγραφιώτικων χωριών σε συνεργασία με τη Δασική Υπηρεσία, η οποία έχει την ευθύνη σχεδιασμού, κατασκευής και οργάνωσης αυτών των χώρων.

Η κατασκευή υποδομών και ξενοδοχείων στην παραλίμνια περιοχή αφενός συνέβαλε στην προσέλκυση ολοένα και μεγαλύτερου τουριστικού κοινού αλλά αφετέρου με τον τρόπο αυτό αλλοιώνεται το φυσικό τοπίο της λίμνης με άγνωστες προς το παρόν μελλοντικές επιπτώσεις στην προσέλκυση τουρισμού.

4.3.2. ΛΙΜΝΕΣ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

Ο Πρέσπες είναι φυσικές λίμνες και απέχουν περίπου 45χμ από τη Φλώρινα και 50χμ από την Καστοριά. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού-κατοικιών του 2011 ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Πρεσπών αγγίζει τους 1.560 κατοίκους, ενώ η έκτασή του αγγίζει τα 413.700 στρέμματα και είναι ένας από τους μεγαλύτερους σε έκταση αλλά και πιο αραιοκατοικημένους δήμους της Ελλάδας (Κιουρτίδου Π., 2014).

Το Φεβρουάριο του 2000 οι Πρέσπες ανακηρύχθηκαν πρώτη διακρατική προστατευόμενη περιοχή στη Νοτιοανατολική Ευρώπη ("Πάρκο Πρεσπών"). Η Μικρή Πρέσπα ανήκει σχεδόν εξ ολοκλήρου στην ελληνική επικράτεια, σε αντίθεση με τη Μεγάλη Πρέσπα, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας ανήκει στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Κιουρτίδου Π., 2014).

Στην περιοχή των Πρεσπών κατοικούσαν άνθρωποι από τα προϊστορικά χρόνια λόγω της αφθονίας σε φυσικούς πόρους που προσφέρουν. Προϊστορικές αποικίες, αρχαίες πόλεις, Βυζαντινά και μετά-Βυζαντινά μνημεία αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Εκτιμάται ότι υπάρχουν 100 μνημεία συνολικά όπως Μοναστήρια και εκκλησίες στις τρεις χώρες που μοιράζονται τις λίμνες αυτές, δηλαδή στην Ελλάδα, στην Αλβανία και στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Parayiannis T., Pritchard D., 2011: 112).

Στη λεκάνη των Πρεσπών, σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες απογραφές, κατοικούν συνολικά και στις τρεις χώρες 24.100 άνθρωποι διασκορπισμένοι σε 68 οικισμούς και μία κωμόπολη, το Ρέσεν, η οποία βρίσκεται στην ΠΓΔΜ. Στο Δήμο Πρεσπών η κύρια οικονομική δραστηριότητα συνδέεται άμεσα με τον πρωτογενή τομέα λόγω του πρόσφορου περιβάλλοντος που επικρατεί στην περιοχή. Αναλυτικότερα, η καλλιέργεια των φασολιών, που αποτελεί και την κύρια πηγή εισοδήματος των κατοίκων, η δενδροκομία, σε περιορισμένο βαθμό, η καλλιέργεια κηπευτικών, τεύτλων και πατάτας είναι μερικές από τις δραστηριότητες που συνθέτουν την εικόνα του παραγωγικού δυναμικού της περιοχής (Κιουρτίδου Π., 2014).

Ο Δήμος Πρεσπών διαθέτει το προνόμιο να συνδυάζει αρμονικά τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά του με τα παραδοσιακά στοιχεία που το συνθέτουν, ευνοώντας με τον τρόπο αυτό την προσέλκυση ολοένα και περισσότερων τουριστών. Η περιοχή προσφέρεται για την ανάπτυξη ποικίλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως αγροτουρισμού, οικολογικού-φυσιολατρικού, περιηγητικού, πολιτιστικού, ιστορικού,

αθλητικού και τουρισμού περιπέτειας. Έτσι έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες υποδομές προκειμένου η περιοχή να είναι σε θέση να υποδεχθεί και να φιλοξενήσει το μεγάλο αριθμό τουριστών που την επισκέπτεται.

Οι τουριστικές επιχειρήσεις που προσφέρουν διαμονή στους επισκέπτες ανέρχονται σε 25 με συνολική δυναμικότητα 566 κλινών (Κιουρτίδου Π., 2014) .

Στο Δήμο Πρεσπών έχουν ιδρυθεί τρία Θεματικά Γραφεία για την ενημέρωση των κατοίκων και των επισκεπτών σχετικά με το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον της περιοχής (Δήμος Πρεσπών). Πιο συγκεκριμένα, τα γραφεία αυτά ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τον τοπικό πληθυσμό σε θέματα κτηνοτροφίας, για την ορνιθοπανίδα της περιοχής και για τις λίμνες γενικότερα.

Υπάρχουν έντεκα ορειβατικές και τουριστικές διαδρομές που εξυπηρετούν τους τουρίστες. Άλλες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί να συμμετέχει κάποιος είναι η ποδηλασία, η κολύμβηση, η πεζοπορία, η ορειβασία το σκι και φωτογραφία.

Αυξημένη κίνηση επισκεπτών παρουσιάζεται την περίοδο Οκτωβρίου έως το Πάσχα, κυρίως κατά τη διάρκεια των εορτών και αργιών. Το καλοκαίρι θεωρείται μία σχετικά χαμηλή περίοδος προσέλευσης επισκεπτών με εξαίρεση τον Αύγουστο, λόγω των εκδηλώσεων «Πρέσπεια», εκδήλωση στην οποία οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό και η ανάδειξη της περιοχής. Επίσης, πραγματοποιούνται δύο ακόμα εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού που προσελκύουν τουρισμό και αυτές είναι η γιορτή της φασολάδας και η γιορτή του τσιρονιού (Κιουρτίδου Π., 2014).

5. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο μελετάται ο παραλίμιος τουρισμός τριών λιμνών που αποτελούν και τις βασικές μελέτες περίπτωσης αυτής της εργασίας. Συγκεκριμένα μελετώνται οι λίμνες, Βεγορίτιδα, Πολυφύτου και Κερκίνη που ανήκουν στη Β. Ελλάδα και οι δύο από αυτές είναι τεχνητές. Αρχικά βάση βιβλιογραφικής ανασκόπησης αναλύονται χαρακτηριστικά της κάθε λίμνης και έπειτα κατόπιν ποιοτικής έρευνας που διεξήχθη στην κάθε περιοχή αναλύονται στοιχεία τουρισμού. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω δομημένων συνεντεύξεων σε ξενοδόχους κατόπιν επίσκεψης σε ξενοδοχεία στις περιοχές μελέτης. Στην έρευνα συμμετείχαν μόνο καταλύματα που βρίσκονται σε απόσταση εντός 5 χιλιομέτρων από την ακτογραμμή της κάθε λίμνης. Ο αριθμός των καταλυμάτων που βρίσκονται εντός αυτών των ορίων για την κάθε περιοχή είναι 4 για τη λίμνη Βεγορίτιδα, 9 για τη λίμνη Κερκίνη και 5 για τη λίμνη Πολυφύτου. Στη συγκεκριμένη έρευνα συμμετείχαν 3 από την κάθε περιοχή.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για το σκοπό των συνεντεύξεων περιέχει δέκα ερωτήσεις και παρατίθεται στο παράρτημα στο τέλος της εργασίας. Οι απαντήσεις των ξενοδόχων σχετικά με τα καταλύματά τους, τον τουρισμό της κάθε περιοχής, τα ενδεχόμενα προβλήματα ανάπτυξης καθώς και τις απόψεις τους για τρόπους ανάπτυξης παραλίμιου τουρισμού και δραστηριοτήτων στην παράκτια περιοχή συνέβαλαν σημαντικά στη διεξαγωγή πορισμάτων για τις προτάσεις ανάπτυξης που ακολουθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

5.1. ΛΙΜΝΗ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ

Η λίμνη Βεγορίτιδα βρίσκεται στη δυτική Μακεδονία και ανήκει σε δύο περιφερειακές ενότητες, της Φλώρινας και της Πέλλας και επακόλουθα στους καλλικρατικούς Δήμους Αμυνταίου και Έδεσσας. Μαζί με άλλες τρεις λίμνες οι οποίες είναι η Ζάζαρη, η Χειμαρίτιδα και η Πετρών αποτελούν ένα σύμπλεγμα που επικοινωνεί υπέργεια και υπόγεια. Βρίσκεται χαμηλότερα από τις τέσσερις λίμνες του συμπλέγματος, είναι όμως δύσκολο να προσδιοριστεί το ακριβές υψόμετρο και η έκτασή της, καθώς ο όγκος της μεταβάλλεται εύκολα. Οι οικισμοί που βρίσκονται στις όχθες της είναι ο Άγιος Παντελεήμονας, η Άρνισσα και η Περαία. Γύρω από τη Βεγορίτιδα αναπτύχθηκε

ανθρώπινη δραστηριότητα από την πρώιμη αρχαιότητα και αποτελεί βιότοπο για πολλούς οργανισμούς με σημαντικότερο το απειλούμενο υπό εξαφάνιση πτηνό, κικινέζι (Δήμος Αμυνταίου).

Η λίμνη τροφοδοτεί τον ποταμό Έδεσσαίο και συνδέεται με τεχνητή σήραγγα με τη λίμνη του Άγρα από τη δεκαετία του 1950. Χαρακτηριστικό της είναι ότι έχει χάσει μεγάλο όγκο των νερών της λόγω της άντλησης αυτών για τη λειτουργία των εργοστασίων της ΔΕΗ. Οι εκτάσεις της Βεγορίτιδας που αποκαλύφθηκαν λόγω άντλησης των υδάτων της από τη ΔΕΗ, καταπατήθηκαν με σκοπό την αγροτική εκμετάλλευση και η λίμνη υπέστη μεγάλη υποβάθμιση. Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η λίμνη είναι η Λαθροθηρία και η παράνομη αλιεία, καθώς και η ρύπανσή της από αστικά λύματα .

Η υποβάθμιση που υπέστη η Βεγορίτιδα προέκυψε από το γεγονός ότι σε αυτήν κατέληγαν τα απόβλητα των εργοστασίων λιγνίτη της ΔΕΗ, ακατέργαστα λύματα από τους κοντινούς οικισμούς και κατάλοιπα της γεωργικής δραστηριότητας της ευρύτερης υδρολογικής λεκάνης. Επίσης, λόγω βιομηχανικών, αρδευτικών και άλλων φυσικών αιτιών (π.χ. ανομβρία).

Η Βεγορίτιδα ενδείκνυται για ερασιτεχνικό ψάρεμα και πεζοπορία στις όχθες της. Το χωριό Αγίου Παντελεήμονα διαθέτει πλωτή προβλήτα και πλακόστρωτα δρομάκια που οδηγούν στις όχθες της λίμνης καθώς και στην πλαζ. Από την πλευρά της περιφερειακής ενότητας της Πέλλας μπορεί κανείς να επισκεφθεί τη σχολή Ανεμοπορίας Αερολέσχης Έδεσσας και το χιονοδρομικό κέντρο του Καϊμάκτσαλαν (Αθανασιάδου, Ε., 2013).

Στην περιοχή υπάρχουν κάποια μνημεία πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος όπως :

- Το Προϊστορικό Νεκροταφείο Αγίου Παντελεήμονα που χρονολογείται την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (100-550 π. Χ.) (Δήμος Αμυνταίου).
- Ο Ανεμόμυλος Αγίου Παντελεήμονα, κτισμένος στα μέσα του 18ου αιώνα που αποτελεί διατηρητέο μνημείο και πλέον στεγάζει το κέντρο πληροφόρησης (Δήμος Αμυνταίου).
- Οι οχυρώσεις στην περιοχή Κάλε του Αγίου Παντελεήμονα, που είναι προσβάσιμες μέσω του αγροτικού δρόμου Αγίου- Πετρών και μονοπατιού και χρονολογούνται από τη Βυζαντινή εποχή (Δήμος Αμυνταίου).



Πηγή εικόνας :

<http://www.naturagraeca.com/ws/129,191,134,1,1,%CE%9B%CE%AF%CE%BC%CE%BD%CE%B7-%CE%92%CE%B5%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%B1>

-ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

- Στοιχεία Τουρισμού

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο του 2017 σε τρία ξενοδοχεία στο παραλίμνιο χωριό Άγιος Παντελεήμονας στο νομό Φλώρινας. Τα ξενοδοχεία αυτά ιδρύθηκαν τα έτη 1999, 2000 και 2007 και αποτελούν οικογενειακές επιχειρήσεις μόνιμων κατοίκων της περιοχής. Απασχολούν από 1 έως 4 άτομα προσωπικό (μείωση προσωπικού λόγω οικονομικής κρίσης στη χώρα μας) και διαθέτουν από 7 έως 25 δωμάτια το καθένα. Πιο συγκριμένα διαθέτουν δίκλινα δωμάτια, τρίκλινα, τετράκλινα, πεντάκλινα ακόμα και σουίτες. Συνολικά διαθέτουν και τα τρία ξενοδοχεία 106 κλίνες. Ο ετήσιος συνολικός αριθμός των επισκεπτών και στα τρία καταλύματα αγγίζει τον αριθμό των 15.000 με αυξημένη τουριστική κίνηση κυρίως κατά την περίοδο του καλοκαιριού από νέους, τα Χριστούγεννα και το φθινόπωρο από οικογένειες. Η διαμονή στα ξενοδοχεία παρουσιάζει πληρότητα από 4 έως και 5 μήνες το χρόνο. Ο μέσος όρος ηλικίας των επισκεπτών της περιοχής είναι τα 35 με 40 έτη καθώς επισκέπτονται την περιοχή άτομα από ηλικίες 20 έως και 70 ετών και είναι από διάφορα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Η προέλευση των επισκεπτών κατά 70%

είναι ελληνική και το υπόλοιπο 30% προέρχεται από χώρες του εξωτερικού όπως είναι η Αγγλία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Ρωσία.

- Δραστηριότητες

Σύμφωνα με την άποψη των ξενοδόχων, η λίμνη αποτελεί << Δώρο Θεού>> και τον κατά κύριο λόγο πόλο έλξης τουρισμού στο χωριό του Αγίου Παντελεήμονα αλλά θα μπορούσε να συμβάλλει περισσότερο στην ανάπτυξη της περιοχής καθώς δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς. Δεύτερος παράγοντας προσέλκυσης τουρισμού είναι το Χιονοδρομικό κέντρο του Όρους Βόρας ή Καιμάκτσαλαν τους χειμερινούς μήνες.

Οι δραστηριότητες στις οποίες μπορεί κανείς να συμμετέχει κατά την παραμονή του στην περιοχή είναι η βαρκάδα στη λίμνη, ο περίπατος στις όχθες της, το κολύμπι, το ψάρεμα, το κανό, η ποδηλασία, το Birdwatching (παρατήρηση πτηνών), το surf, η ιππασία σε διάφορα αγροκτήματα της περιοχής, η κωπηλασία, το κυνήγι και το χειμερινό σκι με θέα τη λίμνη. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μοναστήρια, τα οινοποιεία και ο αρχαιολογικός χώρος που βρίσκονται κοντά στη λίμνη. Επίσης, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού πραγματοποιείται το <<Φεστιβάλ Βεγορίτιδας>> με συμμετοχές διάσημων καλλιτεχνών, με χαμηλό αντίτιμο εισιτηρίου, προσελκύοντας έτσι νεαρές κυρίως ηλικίες στην περιοχή.

- Προβλήματα ανάπτυξης

Σύμφωνα με τις απόψεις των ξενοδόχων η γραφειοκρατία στη χώρα μας αποτελεί ένα ζήτημα που εμποδίζει ή << καθυστερεί >> την ανάπτυξη της περιοχής. Έχει κατασκευαστεί προβλήτα στην περιοχή για υδροπλάνο, που θα συνδέει τη λίμνη με την Αθήνα με ταξίδι συνολικής διάρκειας μίας ώρας, αλλά δεν τέθηκε ποτέ σε λειτουργία. Η χρήση του υδροπλάνου θα δώσει την ευκαιρία σε άτομα της πρωτεύουσας να επισκέπτονται επαρχιακές περιοχές της Β. Ελλάδας με χαμηλότερο κόστος και σε μικρότερο χρονικό διάστημα από ότι η μετακίνηση με αυτοκίνητο ή λεωφορείο.

Ο Δήμος και οι Τοπικές Αρχές δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με τα ζητήματα της περιοχής αλλά επικεντρώνονται σε ζητήματα άσχετα με την ανάπτυξη της λίμνης. Η έλλειψη οργάνωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης δημιουργεί προβλήματα στην εξέλιξη του τόπου.

Επίσης, υποστηρίζουν πως η ίδια η Πολιτεία δεν προωθεί τον τουρισμό της συγκεκριμένης περιοχής καθώς υπάρχουν συμφέροντα άλλων περιοχών.

- Προτάσεις ανάπτυξης

Οι ξενοδόχοι προτείνουν την καλύτερη προώθηση της λίμνης Βεγορίτιδας και του συνόλου της Δυτικής Μακεδονίας ως τουριστικού προορισμού κυρίως μέσω του διαδικτύου αλλά και μέσω συλλογικής προσπάθειας από τους ίδιους τους επιχειρηματίες της περιοχής. Επίσης, θεωρούν πως η χρήση με τα κουπόνια κοινωνικού τουρισμού θα ευνοήσουν τον τουρισμό της λίμνης και της χώρας μας γενικότερα, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε να ταξιδέψει.

Στις προτάσεις τους συμπεριλαμβάνεται η βελτίωση του οδικού δικτύου ώστε η πρόσβαση στην περιοχή να είναι ευκολότερη και η δημιουργία αρχαιολογικού μουσείου καθώς υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα.

Μια άλλη πρόταση είναι η εκμετάλλευση του παλιού αντλιοστασίου της ΔΕΗ που βρίσκεται εκτός λειτουργίας και η μετατροπή του σε ενυδρείο που θα είναι ανοιχτό στο ευρύ κοινό.

Τέλος, προτείνουν τη δημιουργία ΜΚΟ από τους επιχειρηματίες της περιοχής με σκοπό την καλύτερη προώθηση της περιοχής καθώς και τη δημιουργία και ενίσχυση ενός πιο δυνατού brand name της Βεγορίτιδας.

5.2. ΛΙΜΝΗ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ

Η λίμνη Πολυφύτου βρίσκεται στη Δ. Μακεδονία στο Ν. Κοζάνης μεταξύ των ορεινών όγκων των Πιερίων, του Βερμίου και του Βούρινου. Είναι τεχνητή λίμνη και δημιουργήθηκε το 1975, μετά από κατασκευή υδροηλεκτρικού φράγματος στην κοινότητα Πολυφύτου για την εκμετάλλευση των νερών του ποταμού Αλιάκμονα. Τη λίμνη διασχίζει μεγάλη οδική γέφυρα μήκους 1.372 μέτρα. Η λίμνη βρίσκεται σε υψόμετρο 273 μέτρα, αν και η στάθμη της παρουσιάζει αυξομειώσεις που κυμαίνονται από τα 270 ως τα 293 μέτρα.. Το μέγιστο βάθος της υπολογίζεται στα 91 μέτρα και η μέγιστη επιφάνειά της στα 74 τμ². Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ηπειρωτικό με ζεστό καλοκαίρι και ψυχρό ημίξηρο χειμώνα (Καμαριανός κ.α.1992). Η λίμνη

τροφοδοτείται κυρίως από τον ποταμό Αλιάκμονα (78-84%), από υπόγεια νερά (10-15%), ενώ δέχεται και τα νερά από τη λεκάνη απορροής μέσω χειμάρρων (4-8%) (Κουιμτζής 1993).

Τα νερά από το μεγαλύτερο μέρος της λεκάνης απορροής συγκεντρώνονται στον ποταμό Αλιάκμονα. Το υπόλοιπο τμήμα της λεκάνης απορροής της επαρχίας της Κοζάνης απορρέει στη λίμνη μέσω διαφόρων χειμάρρων, από τους οποίους οι χειμάρροι Καισαρείας, Σερβίων και Βελβενδού έχουν απορροή καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Με τα νερά των χειμάρρων αυτών μεταφέρονται αντίστοιχα τα λύματα των πόλεων Κοζάνης, Σερβίων και Βελβενδού, τα οποία δεν υπόκεινται σε καμία επεξεργασία, ενώ στη λεκάνη απορροής υπάρχουν κτηνοτροφικές μονάδες τα λύματα των οποίων τελικά καταλήγουν στη λίμνη. Έντονη είναι και η χρήση γης για γεωργικές καλλιέργειες. Ακόμη στη λεκάνη απορροής λειτουργούν 95 τυροκομεία και 14 σφαγεία τα λύματα των οποίων καταλήγουν στον ποταμό Αλιάκμονα και στους χειμάρρους και έχουν τελικό αποδέκτη τη λίμνη (Καμαριανός κ.α. 1992)

Η ιχθυοπανίδα της λίμνης αποτελείται από δέκα εφτά είδη ψαριών από τα οποία τα σημαντικότερα είναι ο γουλιανός, το γριβάδι και η πέρκα. Συνολικά στη λίμνη δραστηριοποιούνται 29 επαγγελματικά σκάφη και απασχολούνται 32 αλιείς, από τους οποίους μόνο το 1/3, περίπου, είναι συστηματικοί αλιείς .

Οι δραστηριότητες για τις οποίες προσφέρεται η λίμνη είναι οι ακόλουθες: κολύμβηση, ιχθυοπαραγωγικές διαδικασίες (ψάρεμα & ιχθυοκαλλιέργεια), αθλητικές δραστηριότητες, άρδευση, αναψυχή κλπ, καλύπτοντας συγχρόνως τις ανάγκες άρδευσης των καλλιεργήσιμων εδαφών της περιοχής. Πρόσφατα κατασκευάστηκε ένα σύγχρονο πλωτό λιμάνι με απώτερο σκοπό τη δημιουργία την ανάπτυξη οικοτουριστικών, ναυταθλητικών και αλιευτικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Το πολυχρηστικό λιμάνι, δημιουργήθηκε με τη μέθοδο των «ασυνεχών πλωτών προβλητών βαρέος τύπου». Επίσης, στην παράκτια περιοχή δραστηριοποιείται ο Ναυτικός Όμιλος Κοζάνης, με ποικίλες ναυταθλητικές δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου (Δήμος Σερβίων – Βελβεντού). Ο τουρισμός της λίμνης συνδέεται άμεσα με το χωριό Νεράιδα που είναι χτισμένο πάνω σε βραχώδη λόφο με πανοραμική θέα προς τη Γέφυρα του Αλιάκμονα, τη λίμνη και τα Πιέρια Όρη. Διαθέτει ξενώνες, ξενοδοχεία, καφετέριες, εστιατόρια και ταβέρνες. Κάθε χρόνο και συγκεκριμένα το καλοκαίρι πραγματοποιείται ο ποδηλατικός γύρος της λίμνης που εκτός από τη συμμετοχή των ντόπιων προσελκύει αρκετούς τουρίστες στην περιοχή. Τα τελευταία χρόνια έγινε μια

προσπάθεια για τη δημιουργία και καθιέρωση του << Lake Festival>>, με συμμετοχή διάσημων καλλιτεχνών, τελικά πραγματοποιήθηκε μόνο για τρεις συνεχόμενες χρονιές.



Πηγή εικόνας :
<http://photoexplore.gr/%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%BD%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CF%86%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85>

-ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

- Στοιχεία Τουρισμού

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο του 2017 σε ένα ξενοδοχείο στον παραλίμνιο οικισμό Νεραΐδα και σε ένα ξενώνα και ένα ξενοδοχείο στο Βελβενδό στο νομό Κοζάνης. Τα καταλύματα αυτά ιδρύθηκαν τα έτη 2000, 2003 και 2004 αντίστοιχα και αποτελούν οικογενειακές επιχειρήσεις μόνιμων κατοίκων της περιοχής. Απασχολούν από 1 έως 3 άτομα προσωπικό (μείωση προσωπικού λόγω οικονομικής κρίσης στη χώρα μας) και διαθέτουν από 9 έως 26 δωμάτια το καθένα. Πιο συγκριμένα διαθέτουν δίκλινα δωμάτια, τρίκλινα, τετράκλινα, πεντάκλινα ακόμα και σουίτες. Συνολικά και τα τρία καταλύματα διαθέτουν 119 κλίνες. Ο ετήσιος συνολικός αριθμός των επισκεπτών και στα τρία καταλύματα αγγίζει τον αριθμό των 12.000 με αυξημένη

τουριστική κίνηση κυρίως κατά την περίοδο του καλοκαιριού, των διακοπών των Χριστουγέννων και του Πάσχα. Η διαμονή στα ξενοδοχεία παρουσιάζει πληρότητα από 2 έως και 3 μήνες το χρόνο. Ο μέσος όρος ηλικίας των επισκεπτών της περιοχής είναι τα 40 έτη καθώς επισκέπτονται την περιοχή άτομα από ηλικίες 20 έως και 60 ετών και είναι από διάφορα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Η μέση διανυκτέρευση στην περιοχή διαρκεί από 1 έως 2 βράδια και πραγματοποιείται κυρίως τα Σαββατοκύριακα. Η προέλευση των επισκεπτών κατά 90% είναι ελληνική και το υπόλοιπο 10% προέρχεται από ομογενείς της Αμερικής και της Αυστραλίας. Στο χωριό του Βελβεντού πραγματοποιούνται κατά καιρούς επιστημονικά συνέδρια στον ξενώνα που συμμετείχε στην έρευνα.

- Δραστηριότητες

Σύμφωνα με την άποψη των ξενοδόχων, η λίμνη δεν αποτελεί τον βασικό παράγοντα επίσκεψης στην περιοχή αλλά μέρος αυτής. Δηλώνουν πως από την κατασκευή της γέφυρας και μετά η περιοχή δεν έχει αξιοποιηθεί αναλόγως και ότι υπάρχουν προοπτικές εκμετάλλευσης της παράκτιας περιοχής και της ίδιας της λίμνης. Οι παράγοντες επίσκεψης στην περιοχή είναι ο διατηρητέος οικισμός του Βελβεντού, οι καταρράκτες που βρίσκονται κοντά στον οικισμό αυτό, η πεζοπορία και το Βυζαντινό Κάστρο στην περιοχή των Σερβίων. Επομένως ο παράγοντας <<λίμνη>> λειτουργεί συμπληρωματικά με τις δραστηριότητες που την περιβάλλουν όπως κωπηλασία, υδάτινα σπορ, ψάρεμα και επίσκεψη στο φράγμα Πολυφύτου.

Άλλες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί κανείς να συμμετέχει κατά την παραμονή του στην περιοχή είναι ο αεροπτερισμός που πραγματοποιείται κυρίως την άνοιξη από τον οικισμό της Καστανιάς μέχρι τον κάμπο που περιβάλλει την λίμνη, το πρωτάθλημα ράλι που πραγματοποιείται το φθινόπωρο στο Βελβενδό, ο ποδηλατικός γύρος της λίμνης που πραγματοποιείται το καλοκαίρι και η <<Γιορτή Ροδακίνου>>. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα οινοποιεία του Καμκούτη και του Βογιατζή που βρίσκονται αρκετά κοντά στη λίμνη και είναι επισκέψιμα, καθώς και ο αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή της Αιανής.

- Προβλήματα ανάπτυξης

Σύμφωνα με τις απόψεις των ξενοδόχων υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί που δημιουργούν πρόβλημα στην εκμετάλλευση της λίμνης και της παράκτιας περιοχής.

Ένα από αυτά είναι το γεγονός ότι η στάθμη της λίμνης δεν είναι σταθερή αλλά αυξομειώνεται κατά τη διάρκεια τους έτους, επομένως δεν είναι δυνατό να κατασκευαστούν υποδομές στις όχθες αυτής. Ένας άλλος παράγοντας είναι η ΔΕΗ που θέτει περιορισμούς στη χρήση γης της παράκτιας περιοχής. Επίσης, δεν υπάρχει κάποιος αρμόδιος που να ειδικεύεται σε θέματα τουρισμού και μπορεί να ασχοληθεί με το ζήτημα αυτό. Τέλος, όσον αφορά την Περιφέρεια και το Δήμο δεν υπάρχει κανένα ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της περιοχής και επικρατεί <<κακή συνεννόηση>> μεταξύ των Δημοτικών Αρχών.

- Προτάσεις ανάπτυξης

Οι ξενοδόχοι προτείνουν την καλύτερη προβολή και προώθηση της λίμνης Πολυφύτου και των οικισμών που την περικλείουν ως τουριστικού προορισμού κυρίως μέσω του διαδικτύου σε ελληνικό αλλά και σε ξένο κοινό.

Προτείνουν επίσης τη λειτουργία κρουαζιέρας, κυρίως τα Σαββατοκύριακα που παρατηρείται αυξημένη τουριστική κίνηση, με σκοπό το γύρο της λίμνης και την εξερεύνησή αυτής.

Τρόπος αξιοποίησης της παράκτιας περιοχή, χωρίς να επηρεάζεται από τη στάθμη της λίμνης, είναι η δημιουργία καφετεριών επάνω σε πλωτές εξέδρες. Αυτό φυσικά είναι εφικτό υπό την προϋπόθεση ότι η ΔΕΗ θα παραχωρήσει κάποια δικαιώματα σε επενδυτές ώστε να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν την περιοχή.

Θεωρούν πως η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού αλλά και η προώθηση των τοπικών προϊόντων όπως του κρασιού και της μαρμελάδας θα μπορούσε να ευνοήσει τον τουρισμό.

Τέλος, προτείνουν τη δημιουργία πρωταθλήματος ιστιοπλοΐας και κωπηλασίας, καθώς και την καλύτερη συνεργασία των Δημοτικών Αρχών με τους επαγγελματίες τουρισμού και φιλοξενίας της περιοχής.

5.3. ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ

Η Λίμνη Κερκίνη είναι τεχνητή λίμνη και βρίσκεται στο Β.Δ. τμήμα του Νομού Σερρών, σε απόσταση 40 χμ. από τις Σέρρες. Κατασκευάστηκε με σκοπό τη συγκράτηση των πλημμυρικών παροχών του Στρυμόνα και την αποθήκευση του νερού

για άρδευση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η περιοχή που είναι σήμερα η λίμνη καλυπτόταν από μεγάλες ελώδης εκτάσεις με πλούσια βλάστηση και πυκνά παραποτάμια δάση. Το 1932, με την κατασκευή ενός φράγματος κοντά στο χωριό Λιθότοπος, δημιουργήθηκε η λίμνη Κερκίνη στη θέση της παλιάς λίμνης Μπάτκοβο (Κουτσομαράκη Β., 1999).

Με την πάροδο του χρόνου όμως, η χωρητικότητα της λίμνης μειώθηκε λόγω των φερτών υλικών που μετέφερε ο Στρυμόνας. Για το λόγο αυτό κατασκευάστηκε ένα νέο ψηλότερο φράγμα κοντά στο παλιό, το οποίο άρχισε να λειτουργεί τον Απρίλιο του 1982. Η επιφάνεια της λίμνης κυμαίνεται από 55.000 έως 70.000 στρέμματα, ενώ το βάθος από 1 έως 10 μέτρα (Κουτσομαράκη Β., 1999).

Η ποικιλομορφία της βλάστησης, η παρουσία εκατοντάδων ειδών πτηνών, η πλούσια ιχθυοπανίδα και τα πολλά είδη θηλαστικών και ερπετών που υπάρχουν στην περιοχή είναι φυσική συνέχεια της ζωής που υπήρχε πριν από την κατασκευή του φράγματος. Το 65% του συνόλου των πτηνών που υπάρχουν στη χώρα μας αναπαράγεται ή εμφανίζεται εποχιακά στη λίμνη Κερκίνη. Χαρακτηριστικό της λίμνης είναι ότι μια έκταση των 5.000 στρεμμάτων καλύπτεται από νούφαρα και είναι η μεγαλύτερη στην Ελλάδα (Κουτσομαράκη Β., 1999).

Αποτελεί έναν από τους 11 ελληνικούς Υγροτόπους Διεθνούς Ενδιαφέροντος (Σύμβαση Ραμσάρ) και η οικολογική της αξία έχει ενισχυθεί από την ένταξή της στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο <<Natura 2000>> η οποία αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει καθεστώς προστασίας για τους φυσικούς οικοτόπους της ευρωπαϊκής επικράτειας (Κουτσομαράκη Β., 1999). Στόχοι των συμβάσεων όπως είναι η σύμβαση Ραμσάρ είναι η προστασία και διατήρηση των βιότοπων των προστατευόμενων ειδών της ορνιθοπανίδας, ιδίως της μεταναστευτικής, των προστατευόμενων νεροβούβαλων και των βιότοπων της ενδημικής χλωρίδας, ο βιώσιμος τουρισμός, οι φυσιολατρικές δραστηριότητες του κοινού, η αναψυχή και η διαφύλαξη του φυσικού τοπίου (Μουσούρη Μ., 2017).

Ο επισκέπτης χρησιμοποιώντας τις χαρακτηριστικές βάρκες της λίμνης, οι οποίες ονομάζονται πλάβες ή και κανό έρχεται σε άμεση επαφή με το υγρό στοιχείο, πλησιάζει, σε ασφαλή απόσταση για τα πουλιά πάντα, στο παρυδάτιο δάσος και παρατηρεί την πλούσια ορνιθοπανίδα της περιοχής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Επιπλέον μπορεί να επισκεφτεί και άλλα σημεία της λίμνης καθότι υπάρχουν 4 μικρά λιμανάκια σε όλες τις πλευρές της λίμνης (Λιθότοπος, Κερκίνη, Μανδράκι, Λιμνοχώρι). Επίσης, μπορεί να κάνει ιππασία, ποδηλασία πεζοπορία αλλά και να χρησιμοποιήσει τζιπ 4 X 4 για την εξερεύνηση της περιοχής. Άλλες δράσεις γύρω από

τη λίμνη είναι η ορειβασία, η αναρρίχηση και το κυνήγι το οποίο επιτρέπεται σε πολύ μεγάλη ακτίνα μακριά από τη λίμνη και με αρκετούς περιορισμούς (Μουσούρη Μ., 2017).



Πηγή εικόνας : http://www.visitgreece.gr/el/mainland/an_escape_to_lake_kerkini

-ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

- Στοιχεία Τουρισμού

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Δεκέμβριο του 2017 σε τρία καταλύματα στην περιοχή της Κερκίνης, ένα από αυτά αποτελεί φάρμα αλόγων από το 1999. Τα καταλύματα αυτά ιδρύθηκαν τα έτη 1997, 1999 και 2008 και αποτελούν οικογενειακές επιχειρήσεις μόνιμων κατοίκων της περιοχής. Απασχολούν από 2 έως 7 άτομα προσωπικό ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε εποχής για προσωπικό και διαθέτουν από 7 έως 11 δωμάτια το καθένα. Τα δωμάτια αυτά είναι κυρίως δίκλινα και τετράκλινα. Συνολικά και τα τρία καταλύματα διαθέτουν 70 κλίνες. Ο ετήσιος συνολικός αριθμός των επισκεπτών και στα τρία καταλύματα αγγίζει τον αριθμό των 7500 με αυξημένη τουριστική κίνηση κυρίως κατά την περίοδο του καλοκαιριού, των διακοπών των Χριστουγέννων και του Πάσχα καθώς και όλα τα Σαββατοκύριακα. Η διαμονή στα

ξενοδοχεία παρουσιάζει πληρότητα 4 μήνες το χρόνο. Ο μέσος όρος ηλικίας των επισκεπτών της περιοχής είναι τα 40 έτη αλλά επισκέπτονται την περιοχή άτομα από ηλικίες 20 έως και 85 ετών και είναι από διάφορα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Η περιοχή προσελκύει κυρίως φυσιολάτρες. Η μέση διανυκτέρευση στην περιοχή διαρκεί από 1 έως 2 βράδια. Η προέλευση των επισκεπτών κατά 50% είναι ελληνική και το υπόλοιπο 50% προέρχεται από Ευρωπαϊκές κυρίως χώρες. Οι περισσότερες αφίξεις του εξωτερικού παρατηρούνται από Αγγλία, Γερμανία, Τσεχία, Ρουμανία και Βουλγαρία.

- Δραστηριότητες

Σύμφωνα με την άποψη των ξενοδόχων, η λίμνη αποτελεί τον βασικό πόλο έλξης των επισκεπτών με τη φυσική ομορφιά που διαθέτει και την πλούσια πανίδα πουλιών που προσφέρεται για παρατήρηση από ειδικές ομάδες ενδιαφερόμενων. Οι δραστηριότητες στις οποίες μπορεί κανείς να συμμετέχει κατά την παραμονή του στην περιοχή είναι η ιππασία, η ποδηλασία, η βαρκάδα, το κανό η τοξοβολία και το Birdwatching. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιηγήσεις σε δύσβατα σημεία της περιοχής με τζιπ οχήματα και η πεζοπορία στην παράκτια περιοχή και στο βουνό (οροσειρά Μπέλλες). Διατίθεται επίσης επισκέψιμη φάρμα με βουβάλια.

- Προβλήματα ανάπτυξης

Σύμφωνα με τις απόψεις των ξενοδόχων υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί που δημιουργούν πρόβλημα στην εκμετάλλευση της λίμνης και της παράκτιας περιοχής αυτής λόγω της Σύμβασης Ραμσάρ που προστατεύει συγκεκριμένους υγροβιότοπους. Το ουσιαστικότερο όμως πρόβλημα θεωρούν πως είναι η αδιαφορία του Δήμου, της Πολιτείας και των αρμόδιων φορέων. Όπως επίσης και η "κακή" συνεργασία των επιχειρηματιών τουρισμού της περιοχής αλλά και η έλλειψη κατάλληλων υποδομών τουρισμού. Τέλος, ρίχνονται ευθύνες στη γενικότερη έλλειψη περιβαλλοντικής παιδείας και στην οπισθοδρομική ελληνική νοοτροπία καθώς και στην απουσία οράματος για ανάπτυξη.

- Προτάσεις ανάπτυξης

Οι ξενοδόχοι προτείνουν τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών που θα εξυπηρετούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους επισκέπτες κατά την παραμονή τους. Στις υποδομές αυτές συμπεριλαμβάνεται η δημιουργία ποδηλατοδρόμου παράλληλα στην ακτογραμμή της λίμνης, τοποθέτηση από παγκάκια σε τοποθεσίες με τη μέγιστη δυνατή θέα προς τη λίμνη και καλλωπισμός της ευρύτερης περιοχής. Προτείνουν επίσης τη χάραξη μονοπατιών κατάλληλων για πεζοπορία και αξιοποίηση των σημείων που διαθέτουν τη μέγιστη δυνατή θέα με τη δημιουργία καφετεριών. Κρίνουν επίσης αναγκαία τη διαχείριση των σκουπιδιών που προέρχονται από Βουλγαρία, από ψαράδες και από κατοίκους της περιοχής.

Όσον αφορά τη δημιουργία ενός Φεστιβάλ θεωρούν πως θα πρέπει να γίνει σε συλλογικό επίπεδο ώστε να προσφέρει κάτι ουσιώδες και να γίνει θεσμός.

Στις προτάσεις τους επίσης συμπεριλαμβάνεται η δημιουργία μονοπατιού από το Βοτανικό Κήπο μέχρι τη λίμνη και η αναβίωση από τα 'Κερκίνεια' τα οποία σταμάτησαν λόγω γραφειοκρατίας και έλλειψης ενδιαφέροντος από το κράτος.

Τέλος, προτείνουν την καλύτερη δυνατή συνεργασία των φορέων που προσφέρουν το τουριστικό προϊόν 'Κερκίνη' και τη δημιουργία οράματος για ανάπτυξη.

6. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

ΛΙΜΝΗ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ	
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
ΠΛΟΥΣΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ ΚΑΙ ΕΛΚΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΑΜΕΣΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ	ΕΛΛΕΙΠΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑΣ ΖΩΝΗΣ
ΥΠΑΡΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ
ΠΛΗΘΩΡΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΠΠΑΣΙΑ, ΨΑΡΕΜΑ, BIRDWATCHING Κ.Α.)	ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑΣ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	
ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΒΛΗΤΑΣ ΥΔΡΟΠΛΑΝΟΥ	

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΘΩΡΟ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ
	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

ΛΙΜΝΗ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ	
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
ΥΠΑΡΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΚΟΝΤΙΝΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ	ΕΛΛΕΙΠΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑΣ ΖΩΝΗΣ
ΥΠΑΡΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Η ΣΤΑΘΜΗ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΔΕΝ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΣΤΑΘΕΡΗ
ΓΕΙΤΝΙΑΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΠΛΗΘΩΡΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΕΛΛΕΙΨΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	
ΓΙΟΡΤΗ ΡΟΔΑΚΙΝΟΥ	
ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΨΑΡΕΜΑΤΟΣ	
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΞΩΓΕΝΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ (ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ ΙΣΤΙΟΠΛΟΪΑΣ ΚΑΙ ΚΩΠΗΛΑΣΙΑΣ)	
ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟΣ ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ	

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΠΕΡΙΘΩΡΟ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ
	ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ
	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΓΗΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΔΕΗ
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ	
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
ΠΛΟΥΣΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ ΚΑΙ ΕΛΚΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	ΕΛΛΕΙΨΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΑΜΕΣΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ	ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΥΠΑΡΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ (ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ-ΠΕΡΙΟΧΗ NATURA 2000)
ΠΛΗΘΩΡΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΠΠΑΣΙΑ, ΤΟΞΟΒΟΛΙΑ, ΒΑΡΚΑΔΑ Κ.Α.)	ΡΥΠΠΑΝΣΗ ΛΟΓΩ ΑΠΟΡΡΥΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
ΠΛΟΥΣΙΑ ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑ	
ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	
ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΘΩΡΟ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ
	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στόχος των προτάσεων ανάπτυξης που ακολουθούν είναι σαφώς η προέλκυση τουρισμού και η προώθηση των συγκεκριμένων περιοχών αλλά και η οικονομική ενίσχυση της κάθε περιοχής, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η ανάδειξη και προστασία του φυσικού τοπίου.

Σύμφωνα με τις απόψεις των ξενοδόχων από τη σχετική επιτόπια έρευνα στις τρεις λίμνες και τα αποτελέσματα της SWOT ανάλυσης, προτείνονται οι εξής κοινές δράσεις και για τις τρεις λίμνες:

- Δημιουργία μονοπατιών κατάλληλων για ασφαλή πεζοπορία σε συγκεκριμένες διαδρομές παράκτια των λιμνών.
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμου που θα παρέχει ασφαλή περιήγηση των επισκεπτών περιμετρικά των λιμνών μέχρι εκεί που είναι εφικτό να δημιουργηθεί η συγκεκριμένη υποδομή.
- Τοποθέτηση από ξύλινα παγκάκια και κιόσκια σε σημεία με τη μέγιστη δυνατή θέα προς τις λίμνες. Επίσης, τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.
- Δημιουργία κρουαζιέρας που θα προσφέρει στους επισκέπτες μονοήμερη περιήγηση περιμετρικά των λιμνών με τη χρήση ξεναγού που θα ενημερώνει σχετικά με τα φυσικά χαρακτηριστικά της λίμνης, τη χλωρίδα, την πανίδα αλλά και την ιστορία της κάθε λίμνης και περιοχής.
- Δημιουργία προβλήτας στις λίμνες της Κερκίνης και του Πολυφύτου ώστε να τεθεί σε εφαρμογή η χρήση υδροπλάνου. Στη Βεγορίτιδα υπάρχει ήδη κατασκευασμένη προβλήτα για τη συγκεκριμένη χρήση αλλά δεν χρησιμοποιείται. Τα δρομολόγια θα πραγματοποιούνται από και προς Αθήνα ενθαρρύνοντας έτσι επισκέπτες από τη Στερεά και Νότια Ελλάδα να επισκέπτονται τη Βόρεια Ελλάδα σε λιγότερο χρόνο και ενδεχομένως με μικρότερο κόστος από τη χρήση οποιουδήποτε άλλου οχήματος. Επίσης, με τον τρόπο αυτό θα είναι πολύ πιο εφικτό επισκέπτες του εξωτερικού να έρθουν στην περιοχή.
- Δημιουργία γραφείου υποδοχής τουρισμού με σκοπό την ενημέρωση και πληροφόρηση των επισκεπτών σχετικά με τη διαμονή τους, τις δραστηριότητες κ.α. για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτησή τους. Μέσω του συγκεκριμένου γραφείου θα γίνεται

διαχείριση όλων των πλατφόρμων κοινωνικής δικτύωσης με σκοπό την προώθηση των τριών λιμνών παγκοσμίως.

- Έκδοση και παροχή εκπαιδευτικής κάρτας η οποία θα παρέχεται από τα καταλύματα της κάθε περιοχής σε όσους επισκέπτες πραγματοποιούν ένα συγκεκριμένο αριθμό διανυκτερεύσεων. Η συγκεκριμένη κάρτα θα παρέχει έκπτωση σε χώρους εστίασης, στη συμμετοχή δραστηριοτήτων, στην είσοδο μουσείων, στις μεταφορές αλλά και στη διαμονή. Η συγκεκριμένη κάρτα μπορεί να είναι κοινή και για τις τρεις λίμνες, με τον τρόπο αυτό θα υπάρχει ένα είδος ‘συνεργασίας’ μεταξύ των επιχειρηματιών τουρισμού και των τριών περιοχών. Έτσι, επισκέπτες που επισκέπτονται μια από τις τρεις λίμνες θα έχουν κίνητρο να επισκεφθούν και τις υπόλοιπες. Όσες περισσότερες διανυκτερεύσεις επίσης πραγματοποιεί κανείς τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η έκπτωση που η κάρτα του παρέχει, με τον τρόπο αυτό δίνεται κίνητρο για επίσκεψη.

Δημιουργία ενός ισχυρού brand name που θα αντιπροσωπεύει και τις τρεις λίμνες. Ενδεικτικά θα μπορούσε να είναι : << Northern Lakes of Greece>> ή <<Northern Greek Wetlands>>. Μέσω τουριστικών γραφείων και διαδικτύου μπορεί να προωθείται ένα εβδομαδιαίο ελκυστικό πακέτο που να περιλαμβάνει τη διαμονή και περιήγηση και στις τρεις λίμνες. Το πακέτο αυτό θα περιέχει ένα πλήρες πρόγραμμα δραστηριοτήτων στις οποίες θα μπορεί ο επισκέπτης να συμμετέχει κατά την παραμονή του. Μέσω της πρότασης αυτής θα υπάρχει αλληλοϋποστήριξη και συνεργασία μεταξύ των επιχειρηματιών και των τριών περιοχών. Με κατάλληλη προώθηση θα είναι εφικτό να αυξηθούν οι αφίξεις από εξωτερικό που είναι και βασικός στόχος.

Ακολουθούν προτάσεις για την κάθε λίμνη χωριστά σύμφωνα με τις ανάγκες και δυνατότητες της κάθε περιοχής.

Λίμνη Βεγορίτιδα :

- Μετατροπή του παλιού αντλιοστασίου της ΔΕΗ σε ενυδρείο ανοιχτό προς το κοινό και κυρίως κατάλληλο για επισκέψεις σχολείων.
- Δημιουργία μουσείου με σκοπό την ανάδειξη των αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής.
- Βελτίωση του οδικού δικτύου των οικισμών περιμετρικά της λίμνης ώστε η πρόσβαση να είναι ευκολότερη.

- Διαμόρφωση της παράκτιας περιοχής Αγίου Δημητρίου μέσω φύτευσης καλλωπιστικών φυτών περιμετρικά της λίμνης στην ακτή που αντιστοιχεί στον συγκεκριμένο οικισμό.

Λίμνη Πολυφύτου:

- Δημιουργία πρωταθλήματος ιστιοπλοΐας και κωπηλασίας.
- Οργάνωση και επαναλειτουργία του <<Lake Festival>> κατά τον μήνα Αύγουστο με συμμετοχή διαφόρων καλλιτεχνών. Καλύτερη συνεργασία μεταξύ των τοπικών αρχών και συλλογική προσπάθεια των κατοίκων για την καλύτερη δυνατή προώθηση του γεγονότος.
- Δημιουργία ενός Φεστιβάλ παραδοσιακών προϊόντων της περιοχής κατά την περίοδο της άνοιξης που θα έχει οικολογικό χαρακτήρα. Στο συγκεκριμένο γεγονός μπορούν να προωθηθούν τόσο παραδοσιακά εδέσματα της περιοχής όσο και έργα λαϊκής τέχνης. Γυναικείοι συνεταιρισμοί και τοπικοί παραγωγοί θα έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν τα προϊόντα τους. Μπορούν επίσης να πραγματοποιηθούν παράλληλα παραστάσεις τοπικών μουσικών, χορευτών αλλά και εκθέσεις διάφορων καλλιτεχνών. Μπορεί να λάβει χώρα σε τοποθεσία κοντά στην παράκτια περιοχή όπου δεν επηρεάζεται από τις μεταβολές στη στάθμη της λίμνης.

Λίμνη Κερκίνη:

- <<Τα Κερκίनिया>>. Αναβίωση του συγκεκριμένου γεγονότος καθώς αποτελούσε πόλο έλξης κατά το παρελθόν πολλών τουριστών. Πρόκειται για Φεστιβάλ μουσικής το οποίο συμμετείχαν διάφοροι επώνυμοι καλλιτέχνες της χώρας μας κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.
- Δημιουργία μουσείου με κεντρική θεματολογία την ορνιθοπανίδα της περιοχής καθώς το 65% του συνόλου των πτηνών που υπάρχουν στη χώρα μας αναπαράγεται ή εμφανίζεται εποχιακά στη λίμνη Κερκίνη και πολλοί επισκέπτες επιλέγουν τον προορισμό αυτό για Birdwatching.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι λίμνες Βεγορίτιδας, Κερκίνης και Πολυφύτου αποτελούν πηγές ιδιαίτερου φυσικού πλούτου και έχουν όλες τις προδιαγραφές ώστε να αναπτυχθούν σε ελκυστικά τουριστικά προϊόντα με διεθνή απήχηση. Ένα από τα σημαντικότερα συμπεράσματα που προκύπτει είναι η ανάγκη για τη δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και υποδομών στις παράκτιες περιοχές που θα απευθύνονται στους επισκέπτες. Η ύπαρξη νερού αυτή καθαυτή δεν είναι αρκετή για να γίνει ένας προορισμός ελκυστικός και ανταγωνιστικός, αλλά σε συνδυασμό με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δημιουργία ειδικών γεγονότων στις παραλίμνιες περιοχές και κατάλληλη προώθηση είναι εφικτό οι προορισμοί αυτοί να εξελιχθούν σε τουριστικούς προορισμούς με ισχυρό brand name.

Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις των ξενοδόχων, σε όλες τις περιοχές στις οποίες διεξήχθη η έρευνα, το βασικότερο πρόβλημα για ανάπτυξη αποτελεί η γραφειοκρατία και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών και των επιχειρηματιών. Αυτό που χρειάζεται λοιπόν είναι η ανάγκη για 'όραμα' το οποίο θα στηρίξουν και θα ενστερνιστούν όχι μόνο οι αρμόδιοι φορείς αλλά και οι πολίτες του κάθε τόπου χωριστά. Η υλοποίηση ενός οράματος αποτελεί συλλογική διαδικασία μεταξύ των πολιτών, των επιχειρηματιών και των τοπικών αρχών κάθε περιοχής. Η ανάπτυξη θα επέλθει εάν και μόνο αν οι Έλληνες υιοθετήσουμε μια νοοτροπία που θα στοχεύει στο κοινό 'καλό' του κάθε τόπου και όχι σε ατομικά συμφέροντα. Η συμμετοχή όλων των πολιτών της κάθε λίμνης κρίνεται απαραίτητη στην προώθηση και ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Ο τουρισμός αποτελεί για τη χώρα μας ένα δυνατό 'όπλο' που θα επιφέρει όμως οικονομική και όχι μόνο ανάπτυξη μέσω συνεργατικών σχημάτων, συλλογικής προσπάθειας και 'οράματος'. Όσες προτάσεις ανάπτυξης και μελέτες αν γίνουν από οποιονδήποτε ερευνητή δεν έχουν κανένα νόημα χωρίς την ύπαρξη ενός 'κοινού οράματος', συνεργασίας και επιμονής για την επίτευξή του. Σημαντικός επίσης παράγοντας, ο οποίος αποτελεί βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση οποιουδήποτε σκοπού ή οράματος, είναι η οργάνωση, παράγοντας στον οποίο το ελληνικό κράτος υστερεί.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία :

Ανδριώτης, Κ. (2008) Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός

Ασκέλη, Σ. (2005) Επιχειρήστε Αγροτουριστικά.

Γιαννακοπούλου Σ. (2014) Με αφορμή μια λίμνη. Επεμβάσεις στην όχθη της λίμνης Ζαραβίνας Πωγωνίου.

Δερβένης Ι. (2013) Η Τουριστική αξιοποίηση ενός υγροβιότοπου. Το παράδειγμα εφαρμογής της λίμνης Βόλβης (Βόρεια Ελλάδα).

Καμαριανός, Α., Φώτης, Γ., Καραμανλής, Ξ., Κουσούρης, Θ., Λαμπροπούλου Τζάρου, Α., Κιλκίδης, Σ., (1992) Η επίδραση της λεκάνης απορροής στο οικοσύστημα της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου Κοζάνης

Κατσούλης Α., Ι. (2011) Τουριστική Αξιοποίηση Τεχνητών Λιμνών: Το παράδειγμα της λίμνης Πηγών Αωού.

Κιουρτίδου Π. (2014) Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών.

Κοκκώσης Χ., Τσιάρτας Π. (2001) Τουρισμός και Αναψυχή 1: Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ

Κοκκώσης Χ., Τσιάρτας Π., Γκρίμπα Ελ. (2011) Ειδικές και εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ

Κουϊμιτζής, Θ. (1993) Αναλυτικοί προσδιορισμοί και χαρακτηρισμός ποιότητας επιφανειακών νερών. Περίπτωση Αλιάκμονα.

Κουτσουμαράκη Β. (1999) Εννοιολογική ένταξη του αγροτουρισμού στο πλαίσιο της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης : Η περίπτωση της περιοχής της λίμνης Κερκίνης.

Μουσσούρη, Μ. (2013) Παραλίμνιες Αφηγήσεις στην Κερκίνη: Οι Λεύκες, η Ακτή που Πλημμυρίζει το Ανάχωμα.

Ρώμα-Αθανασιάδου Ε. (2013) Ελεύθερος χρόνος και λιμναίο στοιχείο: Σχέδιο Branding της περιοχής Λιμνών της Φλώρινας.

Σφακιανάκης, Μ. (2000) Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.

Σταυροθεοδώρου, Ε. (2010) Στάσεις και απόψεις των κατοίκων απέναντι στη διαχείριση και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας.

Ξένη βιβλιογραφία:

Boniface, B. and Cooper, C.P. (2001) *Worldwide Destinations: The Geography of Travel and Tourism*. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Daniel Gerner¹, Pavol Rybár, Jacek Engel and Lucia Domaracká Gerner D., Rybar P., Engler J. and Domaracka L. (2009): Geotourizm marketing in Lake Constance' region.

Fadali, E. and Shaw, W.D. (1998) Can recreation values for a lake constitute a market for banked agricultural water? *Contemporary Economic Policy* 16 (4), 433–41.

Guo, H.C., Liu, L., Huang, G.H., Fuller, G.A., Zou, R. and Yin, Y.Y. (2001) A system dynamics approach for regional environmental planning and management: A study for the Lake Erhai Basin. *Journal of Environmental Management* 61 (1), 93–111.

Hadwen, W.L. and Arthington, A.H. (2003) The significance and management implications of perched dune lakes as swimming and recreation sites on Fraser Island, Australia. *Journal of Tourism Studies* 14 (2), 35–44.

Hadwen, W.L., Arthington, A.H. and Mosisch, T.D. (2003) The impact of tourism on dune lakes on Fraser Island, Australia. *Lakes and Reservoirs: Research and Management* 8 (1), 15–26.

Haight, M.J., Lansky, L. and Hellin, J. (2004) Headwater deforestation: A challenge for environmental management. *Global Environmental Change* 14, 51–61.

Härkönen, T. (ed.) (2003) *International Lake Tourism Conference, 2–5 July, 2003, Savonlinna, Finland*. Savonlinna: Savonlinna Institute for Regional Development and Research, University of Joensuu.

Härkönen, T., Hall, M., (2006) *Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems*

Hartig, J.H., Zarull, M.A., Heidtke, T.M. and Shah, H. (1998) Implementing ecosystem-based management: Lessons from the Great Lakes. *Journal of Environmental Planning and Management* 41 (1), 45–75.

Hickley, P., Arlinghaus, R., Tyner, R., Aprahamian, M., Parry, K. and Carter, M. (2004) Rehabilitation of urban lake fisheries for angling by managing habitat: General overview and case studies from England and Wales. *International Journal of Ecohydrology & Hydrobiology* 4 (4), 365–78.

Jorgensen, S.E. and Matsui, S. (1997) *Guidelines of Lake Management Volume 8 The World's Lake in Crisis*. Washington, DC: United Nations Environment Program.

Karakoc, G., Erkoc, F.Ü. and Katircioglu, H. (2003) Water quality and impacts of pollution sources for Eymir and Mogan Lakes (Turkey). *Environment International* 29 (1), 21–7.

- Klessig, L.L. (2001) Lakes and society: The contribution of lakes to sustainable societies. *Lakes and Reservoirs: Research and Management* 6 (1), 95–101.
- Koussouris T., Diapoulis A. & Balopoulos E. (1989b) Assessing the trophic status of lake Mikri Prespa, Greece. *Ann. Limnologie* 25, 17–24
- Koutsouris, A. (2008) The Battlefield for (Sustainable) Rural Development, The Case of Lake Plastiras central Greece, Society for Rural Sociology.
- Lee, S., Kim, B. and Oh, H. (2002) Evaluation of lake modification alternatives for Lake Sihwa, Korea. *Environmental Management* 29 (1), 57–66.
- Leslie, D. (2002) National parks and the tourism sector. *Countryside Recreation* 10 (3/4), 5–10.
- Papayiannis, T. and Pritcard D. E. (2011) *Culture and wetlands in the Mediterranean: an evolving story*, Athens, Med-INA.
- Puczkó, L. and Rátz, T. (2000) Tourist and resident perceptions of the physical impacts of tourism at Lake Balaton, Hungary: Issues for sustainable tourism management. *Journal of Sustainable Tourism* 8 (6), 458–78.
- Renberg, I., Emteryd, O., Bindler, R. and Branvall, M-L (2001) Four thousand years of atmospheric lead pollution in northern Europe: a summary from Swedish lake sediments
- Sepänmaa, Y. (1998) Matkan estetiikkaa. Matka koettuna ja kokemus teoksena (Aesthetic of Travel. Travel as Experience and Experience as Work). In M-L. Hakkarainen and T. Koistinen (eds) *Matkakirja. Artikkeleita kirjallisista matkoista mieleen ja maailmaan*(Travel Book. Articles of Written Trips to Mind and World) (pp. 13–23). Research Reports of Literature and Culture, University of Joensuu, Faculty of Humanities
- Vehviläinen, O. (1978) Savonlinnan kaupungin historia III (History of Savonlinna). Savonlinnan kaupunki.
- Vreugdenhil, D., Terborgh, J., Cleef, A.M., Sinitsyn, M., Boere, G.D., Archaga, V.L. and Prins, H.H.T. (2003) Comprehensive Protected Areas System Composition and Monitoring, World Institute for Conservation and Environment, Shepherdstown, WV.
- Walsh, J.A., Jamrozy, U. and Burr, S.W. (2001) Sense of place as a component of sustainable tourism marketing. In S.F. McCool and R.N. Moiley (eds) *Tourism, Recreation and Sustainability. Linking Culture and the Environment* (pp. 195–216). New York: CABI Publishing.
- Wynne, D., Shteinman, B., Hochman, A. and Ben-Dan, T.B. (2004) The spatial distribution of enteric bacteria in the Jordan River-Lake Kinneret contact zone. *Journal of Toxicology and Environmental Health. Part A* 67 (20/22), 1705–15.
- Zacharias, I., Bertahas I. and Skoulikidis N. (2002) Greel Lakes: Limnological Overview. National Centre for Marine Research, Institute of Island Waters (pp. 55-62).

ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

Σελίδες διαδικτύου :

<http://www.visitgreece.gr/en/nature/lakes> (10/9/2017)

<https://www.cumbriatourism.org/> (2/10/2017)

<http://www.lakedistrict.gov.uk/learning/factstourism> (2/10/2017)

<http://www.bodensee.eu/en> (5/10/2017)

<https://www.myswitzerland.com/en/lake-constance.html> (5/10/2017)

<http://www.independent.co.uk/extras/travel/the-complete-guide-to-lake-constance-5333037.html> (5/10/2017)

<http://visitsavonlinna.fi/en/> (6/10/2017)

Δήμος Λίμνης Πλαστήρα : <http://plastiras-ota.gr/> (13/10/2017)

Δήμος Πρεσπών : <http://www.prespes.gr/prespa/> (20/10/2017)

Δήμος Αμυνταίου : <http://www.amyntaio.gr/> (25/10/2017)

Δήμος Σερβίων-Βελβεντού : <http://www.dservationvelventou.gr/> (30/10/2017)

<http://www.lochlomond-trossachs.org/> (25/1/2018)

<https://www.google.gr/>(05/2/2018)

Εικόνες :

<http://www.naturagraeca.com/ws/129,191,134,1,1,%CE%9B%CE%AF%CE%BC%CE%BD%CE%B7-%CE%92%CE%B5%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%B1> (22/12/2017)

<http://photoexplore.gr/%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%BD%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CF%86%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85/> (22/12/2017)

http://www.visitgreece.gr/el/mainland/an_escape_to_lake_kerkini (22/12/2017)

<http://www.lochlomond-trossachs.org/> (25/1/2018)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- 1) Ταυτότητα επιχείρησης : Πότε ιδρύθηκε, πόσα άτομα απασχολεί, πόσα δωμάτια έχει και είδος νομικής μορφής (π.χ. ατομική επιχείρηση?)
- 2) Κατά τη γνώμη σας πώς η ίδια η λίμνη συνέβαλλε στην ανάπτυξη του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή?
- 3) Ποιος ο συνολικός αριθμός των διανυκτερεύσεων κατά τη διάρκεια ενός έτους στο κατάλυμα σας?
- 4) Ποιος ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών κατά τη διάρκεια ενός έτους στο κατάλυμα σας?
- 5) Ποιες οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει κανείς κατά την παραμονή του στην περιοχή?
- 6) Ποια περίοδο του χρόνου παρατηρείτε αύξηση στην άφιξη των επισκεπτών?
- 7) Ποια η ταυτότητα των επισκεπτών: ηλικία, φύλο, κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, εθνικότητα?
- 8) Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα προβλήματα που εμποδίζουν στην ανάπτυξη της παραλίμνιας περιοχής?
- 9) Ποιοι παράγοντες θεωρείτε πως θα ευνοούσαν στην προσέλκυση τουρισμού?
- 10) Πιστεύετε πως η δημιουργία ενός Φεστιβάλ ή η κατασκευή μιας υποδομής όπως ένα μουσείο με συγκεκριμένη θεματολογία σχετική με το φυσικό περιβάλλον της λίμνης θα ευνοούσαν στη προσέλκυση τουρισμού?